STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 04478

HERODYADE

Gustave Flaubert

•

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

כלל-ביבליאָטעק

ג. פלאָבער

העראָדיאַדע

פון פראַנצויזיש — ר. זעליגמאַן

כלל-פאַרלאַג

בערלין, 1922-תרפ"ב

Klal-Verlag / Berlin SW 68 / Verlängerte Charlottenstr. 1b

Copyright by Klal-Verlag, Berlin, 1922.
Klal-Druckerei, Berlin.

I

אין מזרח־זייט פונם ים המלח האָט זיך געהויבן אין דער הייך די פעסטונג מאַקערוס אויף אַ שפּיץ־באַרג, וואָס איז באַשטאַנען פון באַזאַלטשטיין און גע־האַט די פאָרם פון אַ היטלצוקער. זי איז געווען אַרומ־גערינגעלט פון פיר טיפע טאָלן: צוויי — פון די זייטן, איינעם פון פאָרנט און איינעם פון הינטן. צופוסנס זיינען געווען אָנגעוואָרפן אין קופּקעלאַך הייזער, וועלכע זיינען געלעגן אין דעם היקף פון אַ וואַנט, וואָס האָט זיך געצויגן און געדרייט אין דער לייגג פון אַ הויקער־דיגער ערד־אויבערפלאַך. די שטאָט האָט זיך פאַר־איייניגט מיט דער פעסטונג באַ אַ וועג, וועלכער האָט דורכגעשניטן אַ פעלז. די ווענט פון דער פעסטונג זיינען געווען הונדערט און צוואַנציג איילן די הייך, האָבן פאַרמאָגט אַ שלל מיט ווינקלאַך, און באַ די עקן האָבן זיי געהאַט קליינע טורעמלאַך און ערטערווייז אויך גרעסערע טורעמס — דאָס זיינען געווען די קווייטן אין דער דאָזיגער שטיינערנער קרוין, וואָס איז געהאַנגען איבערן אָפּגרונט.

די פעסטונג האָט אינעווייניג געהאַט אַ פּאַלאַץ, באַ־פּוצט מיט גאַנצע קאָרידאָרן פון זיילן, און איז איבער־

גערעקט געווען מיט אַ ראַך, וועלכער איז אַרומגערינגעלט געווען מיט אַ פּאַרענטש פון פּיינן־בוים־האָלץ. אויף דעם ראַך זיינען געווען אָנגעבונדן שטעקנס, איבער וועלכע מען האָט געקאָנט איבערציהען אַ געצעלט פון טוך אין דער פאָרם פון אַ סוכּה.

איינמאָל באַגינען איז דער שר הורדוס אַנטיפּאַס געשטאַנען אָנגעשפּאַרט אָן דעם פּאַרענטש און האָט געקוקט.

גלייך אונטער אים האָבן די בערג אָנגעהויבן צו אַנטפּלעקן זייערע שפּיצן, בעת די גאַנצע מאַסע זייערע ביז דעם סאַמען אָפּגרונט איז נאָך געלעגן אינם שאָטן פון דער טונקלקייט. אין דער לופט האָט זיך אַרום־געטראָגן אַ נעפּל; אָט האָט ער זיך אָבער פונאַנדער־געריסן, און עס האָבן זיך באַוויזן די ליניעס פון דער ים־המלח־אויבערפלאַך. הינטער מאַקערוס האָט עס שוין אָנגעהויבן צו טאָגן; דאָס ליכט פונם באַגינען האָט אַרום זיך פאַרשפּרייט אַ רויטקייט. באַלד זיינען באַלויכטן געוואָרן דער זאַמד פונם ים־ברעג, די בערג־לאַך, דער מדבר, און ווייטער אַביסל אויך אַלע בערג פון יהודה מיט זייערע משופּעדיגע, גרויע און הויקערדיגע אויבערפלאַכן. אָט איז אין מיטן עין גדי ווי אַ שוואַרצער פּאַס; אָט איז אין אַ פּאַרטיפונג חברון, זיך פאַרקייַ־לעכנדיג צו דער פאָרם פון אַ געוועלב; אָט איז דער אשכּול מיט זיינע מילגרוים־בוימלאַך; אָט איז דער שׂרוק מיט זיינע וויינגערטנער און כּרמל מיט זיינע פעל־דער פון סעזאַם־קרייטערכצער; און אָט איז דער טורעם אַנטאָניאַ, שטאַרצנדיג איבער דער שטאָט ירושלים מיט זיין גוואַלדאָוונעם היקף. דער שר האָט פון אים אָפּגעקערט די אויגן, כּדי צו באַטראַכטן די פּאַלמען

פון יריחו און טראַכטנדיג, מכּח די אַנדערע שטעט פונם גליל, מכּח קאָפּערנאַאום, עין־דור, נצרות און טבריה, וואוהין ער וועט שוין אפשר מער ניט קומען. דערווייל האָט זיך דער ירדן צעגאָסן איבער דער טרוקענער סטעפּ, איינגאַנצן אַ ווייסער און אַ גלאַנציגער, ווי אַ ברייטער שנייאיגער פּאַס. דער ים איז איצט געווען בלוי — מיט דער בלויקייט פון אַ לאַפּיס־לאַזולי־שטיין; צו דרום צו, פון דער תימנער זייט, האָט אַנטיפּאַס באַמערקט דאָס, וואָס ער האָט ניט געוואָלט באַמערקן אוים פּחד. אומעטום זיינען געשטאַנען צעוואָרפן ברוינע געצעלטן, מענשן מיט פּיקעס זיינען אַרומגעלאָפן אַהין און אַהער צווישן פערד, און פייערלאַך, האַלטנדיג באַם אויסגעלאָשן ווערן, האָבן געבליאַסקעט, ווי פונקען, בּאַ דער סאַמער ערד.

דאָס זיינען געווען די מחנות פון דעם אַראַבישן קיניג, וועמעס טאָכטער ער האָט אָפּגעשטויסן פון זיך, כּדי צו נעמען הורדוסעס טאָכטער העראָדיאַדע פאַר אַ ווייב. די דאָזיגע העראָדיאַדע האָט חתונה געהאַט מיט איינעם פון זיינע ברידער, וועלכער האָט געלעבט אין איטאַליע און האָט מוחל געווען אויף דער קיניגליכער קרוין.

אַנטיפּאַס האָט געוואַרט אויף דער הילף פון די רוימער, און אַז וויטעליוס, דער גובערנאַטאָר פון סיריע, האָט זיך ביז אַהער נאָך ניט באַוויזן, איז ער געוואָרן זעהר צערודערט.

אַגריפּאַ האָט אים מן הסתם פאַרמסרט פאַרן קיסר? פיליפּ, זיין דריטער ברודער, האָט זיך שטילערהייט באַוואָפנט. דאָס איז געווען דער אויבערהאַר פון באַטאַניע. די אידן זיינען געווען אומצופרידן מיט זיינע גויאישע דרכים, און די אַנדערע — מיט זיין ממשלה

בכלל; אין דער איצטיגער רגע האָבן זיך באַ אים אַרומגעטראָגן אין קאָפּ צוויי פּלענער, און ער האָט זיך געשלאָגן מיט דער דעה, וועלכן פון ביידע ער זאָל אָננעמען: צי זאָל ער זיך איבערבעטן מיט די אַראַבער, אָדער צי זאָל ער מאַכן שלום מיט די פּאַרטער; צום הײנטיגן טאָג האָט ער פאַרבעטן צו זיך די מנהיגים פון זיינע חיילות, די פאַרוואַלטערס פון זיינע נחלאות און די איבערהאַרן פונם גליל — אונטער דעם אויס־רייד, אַז ער וויל פּראַווען דעם יום־טוב פון זיין געבורטסטאָג.

מיט אַ שאַרפן קוק האָט ער זיך איינגעגבערט אין די ווענט, וואָס פירן צו זיין שלאָס. זיי זיינען געווען פּוסט. אין דער הייך, איבערן קאָפּ, זיינען אַרומגע־פלויגן אָדלערס; אין דער ליינג פון דעם שלאָס־וואַל האָבן געדרימלט סאָלדאַטן, אָנשפּאַרנדיג זיך אָן דער וואַנט. אַלץ איז געווען שטיל אַרום און אַרום.

פלוצלים איז דער שר בלאַס געוואָרן — פון דער־ווייטנס האָט זיך געלאָזט הערן אַ שטים, אַזוי ווי זי וואָלט זיך אַרויסגעריסן פון די ערד־טיפענישן. ער האָט זיך איינגעבויגן, כּדי בעסער צו הערן. די שטים איז פאַרשטומט געוואָרן. אָט האָט זי זיך ווידער געלאָזט הערן; ער האָט אַ פּאַטש געטאָן מיט די הענט און אַ רוף געטאָן: „מנחם, מנחם!"

עס האָט זיך באַוויזן אַ פּאַרשוין, נאַקעט ביזן גאַרטל, ווי די באָד־משרתים, וואָס מאַסאַזשירן די באָד־באַזוכער. זעהר אַ הויכער, אַן אַלטער און אַ מאָגערער, האָט ער געטראָגן אַרום די לענדן אַ גרויס מעסער אין אַ בראָנזענער שייד. צוליב זיינע האָר, וואָס זיינען געווען צונויפגענומען מיט אַ קאַם, האָט

זיין שטערן באַקומען אַ משונהדיגע לייגג. די אויגן זיינען בײַ אים געווען פאַרשלאָפן, אָבער די ציין האָבן בײַ אים געבליאַסקעט; מיט די שפּיץ־פינגער פון זיינע פיס האָט ער געטראָטן שטיל איבער די דילן; זיין קערפּער איז געווען בויגעוודיג, ווי דער פון אַ מאַלפּע, און זיין פּנים קאַלטבלוטיג, ווי דער פון אַ באַלזאַ־מירטן מת.

— וואו איז ער? האָט דער שר געפרעגט.

אָנווייזנדיג מיטן גראָבן פינגער אויף עפּעס אַ חפץ הינטער זיי, האָט מנחם געענטפערט:

— אָט דאָרטן, ווי תמיד!

— מיר דוכט זיך, אַז איך האָב אים געהערט.

אַנטיפּאַס האָט שטאַרק אָפּגעכאַפּט דעם אָטעם און האָט זיך אָנגעהויבן נאָכצופרעגן אויף יוחנן, דעם איינענעם יוחנן, וועמען די רוימער פלעגן רופן יאָהאַן דעם טובלער. צי האָט מען נאָך אַמאָל געטראָפן יענע צוויי פאַרשוינען, וועלכע מען האָט אין דעם פאַרגאַנ־גענעם חודש געהאַט אַריינגעלאָזט אוים פריינטליכקייט אין זיין גרוב, און צי ווייס מען, וואָס זיי האָבן בײַ אים געטאָן?

מנחם האָט געענטפערט:

— זיי האָבן מיט אים אויסגערעדט אַ פּאָר סודות־פולע ווערטער, אָט אַזוי ווי גנבים אין אָוונט אויף די ראָגעס פון די גאַסן. דערנאָך האָבן זיי זיך געלאָזט גיין אין דער ריכטונג פון דעם גליל העליון, אָנזאָגנדיג, אַז זיי וועלן זיך צוריקקערן מיט חשובע נייס.

אַנטיפּאַס האָט אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ און האָט דערנאָך אַ זאָג געטאָן אַ צעטראָגענער:

— היט אים! גיב אויף אים אַכטונג! און לאָז קיינעם

ניט אַריין! שליס גוט צו די טיר! פֿאַרדעק די גרוב! קיינער טאָר אַפילו ניט וויסן, אַז ער לעבט!

מנחם האָט ניט גערעדט וואָרטן אויף זיינע באַפעלן; ער האָט זיי אַזוי אויך דורכגעפירט; וואָרום יוחנן איז געווען אַ איד, און די אידן האָט ער פיינט געהאַט ווי אַלע שומרונים.

זינט דער מלוכה פון קיניג הורקנוס האָט זייער בית־המקדש אויף דעם הר גריזים אויפגעהערט צו עקסיסטירן; און משה אַליין האָט דאָך געזאָגט, אַז דער דאָזיגער בית־המקדש וועט ווערן דער מיטלפונקט פונם פֿאָלק ישראל. דער בית־המקדש אין ירושלים האָט זיי אַריינגעבראַכט אין רציחה, ווי אַ פּאַטש אין פּנים און ווי אַ שטענדיגע עולה. איינמאָל האָט זיך מנחם אַהינצו אַריינגעגנבעט מיט ביינער פון אַ מת, כּדי מטמא צו זיין מיט זיי דעם מזבח; זיינע חברים, וועלכע זיינען ניט געווען אַזוי פלינק, ווי ער, האָט מען געכאַפּט און באַשטראָפט מיט טויט. דעם בית־המקדש האָט ער דערזעהן אין אַ פּאַרטיפונג צווישן צוויי בערגלאַך. זיינע ווענט פון ווייסן מירמל־שטיין און די גילדענע פּאַסן פון זיין דאַך האָבן געפינקלט אין די שטראַלן פון דער זון. אויסגעזעהן האָט ער איצט, ווי אַ ליכטיגער באַרג — דאָס איז געווען עפּעס אויסטערלישעס, איבער־מענשליכעס, וואָס האָט אַלץ צעדריקט מיט זיין פּראַכט און זיין גדלות. מנחם האָט אויסגעשטרעקט די אָרעמס אַנטקעגן דעם באַרג ציון, און אויפשטעלנדיג זיך אין דער הייך, אָפּקערנדיג דאָס פּנים און צונויפּ־קוועטשנדיג די פויסטן, האָט ער אים אַ שליידער געטאָן אַ קללה; ער האָט געגלויבט, אַז ווערטער פאַרמאָגן אַ ממשותדיגע קראַפט.

אַנטיפּאַס האָט עס געהערט, ניט ווערנדיג דערפון נתפּעל.

דער שומרוני האָט ווייטער גערערט:

— ווען נישט ווען הויבט ער זיך אָן צו באַוועגן, ער וואָלט וועלן אַנטלויפן, ער האָפּט אויף אַ באַפרייאונג. אַן אַנדער מאָל אָבער איז ער שטיל, ווי אַ קראַנקע חיה; און ווידער אַן אַנדער מאָל שפּאַצירט ער אַרום אין דער טונקלקייט און טענעט:

„וואָס איז די נפקא מינה? כּדי ער זאָל גרויס און נתעלה ווערן, מוז איך קליין ווערן!"

אַנטיפּאַס און מנחם האָבן זיך אָנגעקוקט איינער דעם אַנדערן. אָבער דער שר האָט זיך שוין געפּוילט צו טראַכטן. אַלע די ראָזיגע בערג אַרום אים, אויס־זעהענדיג ווי גרויסע פאַרשטיינערטע כוואַליעס, די שוואַרצע גריבער אויף די זייטן פון די פעלזן, דער בלויער הימל אָהן אַ ברעג, דער האַמעטנער בליאַסק פון דער טאָג־ליכטיגקייט, די טיפקייט פון די אָפּגרונטן — דאָס אַלץ האָט צערודערט זיין נשמה; קוקנדיג אויף דעם מדבר, וואָס זעהט אויס צוליב זיין צעריהעטער זאַמד־אויבערפלאַך, ווי חרוב געוואָרענע פּאַלאַצן און ווי בענק, שטייענדיג איינע איבער די אַנדערע, איז ער פאַרכאַפּט געוואָרן פון אַ יאוש. דער וואַרימער ווינט האָט געבראַכט מיט זיך אַ ריח פון שוועבל — אַפּנים, אַז דאָס איז געווען דער אָטעם פון יענע פאַרשאָלטענע שטעט, וועלכע זיינען געלעגן באַגראָבן אונטער די שווערע כוואַליעס. די ראָזיגע סמנים פון אַן אייביגן גרימצאָרן האָבן צעמישט זיינע רעיונות. דעם קאָפּ צווישן די הענט און די אויגן אומבאַוועגליך, איז ער

געבליבן שטיין אָנגעשפּאַרט מיט די עלנבויגנס אָן דעם פֿאַרענטש. עמיצער האָט אים באַרירט.

ער האָט זיך אומגעקוקט, פֿאַר אים איז געשטאַנען העראָדיאַדע.

זי איז געווען איינגעוויקלט ביז די שיך אין אַ לאַנג קלייד. היות ווי זי איז פּלוצים אַרויסגעגאַנגען פֿון איר צימער, האָט זי נישט געטראָגן אויף זיך איר צירונג; זי האָט ניט געהאַט קיין פּערל אויפֿן האַלז און קיין אוירינגלאַך; אַ צאָפּ אין אירע שוואַרצע האָר איז איר אַריבערגעפֿאַלן איבערן אָרעם, אַריינגראָבנדיג זיך מיטן שפּיץ אינם גריבל צווישן אירע ביידע בריסטן. אירע נאָזלעכער, צו שטאַרק אַרויפֿגעצויגן אין דער הייך, האָבן געציטערט; איר געזיכט האָט געשיינט פֿון שׂמחה איבער אַ נצחון; זי האָט אַ טרייסל געטאָן דעם שר און האָט אַ זאָג געטאָן הויך אויפֿן קול:

— דער קיסר האָט אונז האַלט! אַגריפּאַ זיצט אין תּפֿיסה!

— ווער האָט עס דיר דערציילט?

— איך ווייס עס!

און זי האָט מוסיף געווען:

— ווייל ער האָט די מלוכה געוואונשן קאַיוסן!

לעבנדיג פֿון זייערע נדבות, האָט ער זיך געיאָגט נאָך דער קיניגליכער מאַכט, נאָך וועלכער זיי האָבן געגאַרט ניט ווייניגער פֿאַר אים. אָבער אויף להבא איז נישטאָ וואָס מורא צו האָבן! „טיבעריוסעס תּפֿיסות עפֿענען זיך שווער אויף, און אָפּט מאָל איז מען דאָרט ניט זיכער מיטן לעבן!“

אַנטיפּאַס האָט פֿאַרשטאַנען, וואָס זי מיינט; און הגם זי איז געווען אַגריפּאַס אַ שוועסטער, האָט ער באַ

זיך אין האַרצן געפֿונען אַ הכשר פֿאַר איר אכזריות־דיגער כּונה. די ראָזינע רציחות זיינען געווען אַ נאַ־טירלעכער פּועל יוצא פֿון די פּאַסירונגען, אַ בלינדער מוז אין די קיניגלעכע הייזער. אין הורדוסעס הויז האָט מען זיי שוין מער נישט געציילט.

און דערנאָך האָט זי אָנגעהויבן אויסצולייגן איר פּלאַן פֿאַר אַנטיפּאַסן: מען דאַרף אונטערקויפֿן מענטשן, עפּעס ברייז, דינגען שפּיאָנען בײַ אַלע טירן און טויערן. זי האָט דערציילט, ווי עס האָט זיך איר איינגעגעבן צו קריגן אויף איר צד דעם מסר אויטיכעס. „קיין זאַך איז מיר נישט געווען צו שווער! האָב איך דען נישט צוליב דיר נאָך מער געטאָן?... איך האָב פֿאַרלאָזן מיין טאָכטער!"

נאָך איר גט האָט זי געלאָזן איר קינד אין רוים, האָפֿנדיג צו האָבן אַנדערע קינדער פֿונם שר. קיינמאָל האָט זי דערפֿון נישט גערעדט. ער האָט זיך גע־חרושט, פֿון וואַנען נעמט זיך דאָס בײַ איר די פּלוצים־דיגע ליבשאַפֿט. מען האָט איבערגעצויגן דעם געצעלט פֿון טוך און תּיכּף געבראַכט קישנס. הערָאָדיאַדע האָט זיך אויף זיי אַראָפּגעלאָזן און האָט אָנגעהויבן צו וויינען, אָפּקערנדיג דעם רוקן. דערנאָך האָט זי אַ פּיר געטאָן מיט דער האַנט איבער די וויעס און געזאָגט, אַז זי וויל שוין וועגן דעם ניט טראַכטן און אַז זי פֿילט זיך גליקלעך; און זי האָט צוריקגערופֿן אין זיין זכּרון זייערע שמועסן אָט דאָרטן, אינם הויף פֿונם פּאַלאַץ, זייערע באַגעגענישן אין די שוויצבעדער, זייערע שפּאַצירגייענג אין דער לייִנג פֿון דעם הייליגן וועג און יענע אָוונטן אויף די גרויסע דאַטשעס בײַם געמורמל פֿון די פֿאָנטאַנען, אונטער האַלבקיילעכדיג אויסגעבויגענע

באַלקאָנס, באַהאַנגען מיט בלומען, פאַר דער רוימישער קאַמפּאַניע.

זי האָט אויף אים אַ קוק געטאָן, ווי אין די אַמאָליגע יאָרן, רייבנדיק זיך אָן זיין ברוסט און לאַשטשענדיק זיך צו אים. ער האָט זי אָפּגעשטויסן פון זיך. די ליבשאַפט, וואָס זי האָט זיך געפלייסט אויפצוּוועקן, איז איצט געווען אַזוי ווייט! און אַלע זיינע צרות האָבן זיך דערפון גענומען, וואָרום אָט האָבן מיר שוין אַ קימאַ לן פון באַלד צוועלף יאָר און די מלחמה גערוויערט נאָך אַלץ און נעמט נישט קיין סוף. פון איר איז ער אַלט געוואָרן. זיינע פּלייצעס האָבן זיך געבויגן אונטער אַ טונקעלן מאַנטל מיט אַ פיאָלעט־פאַרביגן זוים; זיינע ווייסע האָר האָבן זיך צונויפגעמישט מיט זיין באָרד, און די זון, וועלכע איז דורכגעדרונגען דורכן געצעלט, האָט באַלויכטן זיין מרה־שחורהדיגן שטערן. הערא־ריאַדעס שטערן האָט אויך געהאַט קנייטשן. זיצנדיק אַזוי איינער קעגן דעם אַנדערן, האָבן זיי זיך ביידע ווילד אָנגעקוקט.

אויף די וועגן אין די בערג האָבן זיך אָנגעהויבן צו באַווייזן מענטשן. פּאַסטוכער האָבן אונטערגעטריבן אָקסן, קינדער האָבן געצויגן אייזלען נאָך זיך, שטאַל־משרתים האָבן געפירט פערד. די, וואָס זיינען געגאַנגען באַרג אַראָפּ פון הינטער מאַקערוס, זיינען נעלם גע־וואָרן הינטער דעם שלאָס; די אַנדערע האָבן אַרויפ־געקלעטערט אויף דעם וועג צווישן די בערג, און אַז זיי זיינען אָנגעקומען אין שטאָט אַריין, האָבן זיי אַראָפּ־געלעגט זייערע פּעקלאַך און משאות אין די הויפן. דאָס זיינען געווען דעם שרס פאָרריאַרטשיקעס און משרתים פון זיינע געסט.

אָבער אויף דעם הינטערשטן טייל דאַך, פון דער לינקער זייט, האָט זיך באַוויזן אַן איסיער, אַ באָרוויסער, אָנ־געטאָן אין ווייסן, מיט אַ סטאָישער מינע. מנחם האָט זיך אים אַ וואָרף געטאָן אַנטקעגן פון דער רעכטער זייט, אויפהויבנדיג דאָס מעסער.

העראָדיאַדע האָט אַ געשריי געטאָן:

— דערהרגע אים!

— בלייב שטיין! — האָט אַ זאָג געטאָן דער שר. ער איז געבליבן שטיין, און דער אַנדערער אויך.

דערנאָך זיינען זיי אָפּגעטראָטן איינער פון דעם אַנ־דערן, איטליכער דורך אַ באַזונדערן אַרויסגאַנג, נישט אָפּקערנדיג דעם רוקן און נישט אַראָפּנעמענדיג די אויגן איינער פונם צווייטן.

— איך קען אים, האָט געזאָגט העראָדיאַדע, ער הייסט פנואל און וויל זיך זעהן מיט יוחנן, וואָרום דו ווילסט דאָך נישט אַנדערש אים דערהאַלטן באַם לעבן!

אַנטיפּאַס האָט געענטפערט, אַז ער קאָן נאָך אַמאָל צונוץ קומען, זיינע אָנפאַלן אויף ירושלים וועלן גורם זיין דערצו, אַז אַלע איבעריגע אידן וועלן איבערגיין צו זיי.

— ניין! — האָט זי געענטפערט, אַלע הארן און בעלי־בתים זיינען אין זייערע אויגן גלייך, און זיי זיינען גאָר נישט מסוגל צו באַשאַפן פאַר זיך אַן אייגענע היים! בנוגע צו יענעם פאַרשוין, וועלכער בונטעוועט דאָס פאָלק דורך אַלע יענע צוזאָגן, וואָס האָבן זיך דער־האַלטן ביז אַהער פון נחמיהס צייטן אָן, טאָ וואָלט די בעסטע פּאָליטיק געווען אים אָפּצורוימען פון וועג.

דער שר האָט דערויף געזאָגט:

— עס איז בכלל נישטאָ וואָס זיך צו איילן. אויך מיר אַ געפערליכער מענש, יוחנן! וויים איך וואָס!

און ער האָט זיך כלומרשט צעלאַכט פון דער גאַנצער מעשה.

— שווייג, — האָט זי אַ געשריי געטאָן, אָנהויבנדיק צו דערציילן די בזיונות, וואָס מען האָט איר איינמאָל אָנגעטאָן, בעת זי איז געפאָרן קיין גלער, כדי צו זיין באַם אַראָפּנעמען די תבואה פון די בשמים־פעלדער, — אויפן ברעג טייך זיינען געשטאַנען מענטשן און האָבן זיך אויסגעטאָן. אויף אַ בערגל, נישט ווייט פונם ברעג, איז געשטאַנען עפעס אַ פאַרשוין מיט אַ קאָפּ פון אַ לייב און מיט אַ קעמל־פעל אַרום די לענדן און האָט געדרשענט. ווי נאָר ער האָט מיך באַמערקט, האָט ער אָנגעהויבן אויסצושפייען אויף מיר אַלע קללות פון די נביאים. זיינע אויגן האָבן געפלאַמט, זיין שטים האָט געהילכט, ווי פון אַ לייב; ער האָט געהויבן זיינע אָרעמס אין דער הייך, אַזוי ווי ער וואָלט געוואָלט אַראָפּרייסן דעם דונער פון הימל און אַ שליידער טון אויף מיר. עס איז געווען אוממעגליך צו אַנטלויפן! די רעדער פון מיין וואָגן זיינען ביז די אַקסן איינגעזונקען געווען אין זאַמד; פּאַוואָליע בין איך אָפּגעפאָרן, באַהאַלטנדיק זיך אונטער מיין מאַנטל און דורכגענומען פון אַ קאַלטן שוידער, מחמת די זידלערייען, וואָס האָבן זיך געשאָטן אויף מיין קאָפּ, ווי אַ שטורעם־רעגן.

יוחנן האָט איר מאוס געמאַכט דאָס לעבן. בעת מען האָט אים געכאַפּט און געבונדן מיט שטריק, האָבן די סאָלדאַטן געהאַט אַ באַפעל אים צו דער־שטעכן, אויב ער וועט זיך נישט לאָזן; אָבער ער האָט זיך געלאָזן. אין זיין תפיסה האָט מען אַריינגעלאָזט שלאַנגען, אָבער זיי זיינען אַלע געפגרט.

די אַלע דאָזיגע שפּיצלאַך האָבן נישט געהאָלפן, און דאָס האָט העראָדיאַדען אַריינגעבראַכט אין אַ יאוש. און גלאַט אַזוי — וואָס וויל ער האָבן פון איר, וואָס האָט ער זיך אָנגעזעצט אויף איר? זי וואָלט געוועז אַ בעלן צו וויסן, וואָס פאַר אַ פּניה ער האָט דערביי? זיינע דרשות, וואָס ער האָט געהאַלטן פאַר דעם עולם, זיינען אומעטום פאַרשפּרייט געוואָרן: זי האָט זיי אומעטום געהערט, זיי האָבן ממש אָנגעפילט די לופט. פאַר מחנות סאָלדאַטן וואָלט זי ניט מורא געהאַט, אָבער דער דאָזיגער כח, וועלכן מען קאָן נישט אָנטאַפּן און איז מסוכּנדיגער, ווי מעסערס און שפּיזן, קאָן איטליכן מאַכן אָפּהענטיג. און זי האָט אָנגעהויבן אַרומצולויפן איבערן ראַך, אַ בלייכע פון כּעס, און נישט געפינענדיג קיין ווערטער פאַר דעם, וואָס האָט אין איר געקאָכט און וואָס האָט זי געוואָרגן. אַמאָל איז איר אויך אַרויפ־געקומען אויפן זינען, אַז דער שר קאָן זי אַמאָל פאַר־שטויסן, נאָכגעבנדיג דער קהלשער מיינונג. דעמאָלט איז אַ סוף צו אַלץ! פון אירע קינדערשע יאָרן אָן האָט זי רק געחלומט וועגן אַ גרויסער מלוכה. כּדי דאָס צו דערגרייכן, איז זי אַוועקגעגאַנגען פון איר ערשטן מאַן און האָט זיך פאַראייניגט מיט אָט דעם דאָזיגן, וועלכער האָט זי אָפּגענאַרט לויט איר מיינונג.

— אַ שיין גליק האָב איך דאָס געכאַפּט, בעת איך האָב זיך מתחתן געווען מיט דיין משפּחה!

— זי איז נישט ערגער פאַר דיינע, האָט דער שר געלאַסן געענטפערט.

הערודיאַדע האָט געפילט, ווי אין אירע אָדערן האָט אָנגעהויבן צו קאָכן דאָס בלוט פון אירע זיידעס און עלטערזיידעס, דאָס בלוט פון כּהנים און קיניגן.

— אָבער דיין זיידע פלעגט דאָך אויסקערן מיט אַ בעזים דעם בית־המקדש פון אשקלון! און די אַנדערע פון דיין משפּחה זיינען געווען פּאַסטוכער, גזלנים אויף די ברייטע שליאַכן, פּירערס פון קאַראַוואַנען, אַ כאַ־ליאַסטרע, וואָס האָט געמוזט צאָלן צינז דער מלוכה פון יהודה, זינט דוד המלכס צייטן אָן! דיין גאַנצע משפּחה האָט פון תּמיד אָן געהאַט מפּלות אין אירע קאַמפן מיט מיין משפּחה! דער ערשטער מכבי האָט אייך אַרויסגעטריבן פון חברון, און הורקנוס האָט אייך גע־נויט זיך מל צו זיין!

און אויסהויכנדיג דעם גאַנצן בטול פון דער מיוחסת צו דעם המון־מענשן, די שנאה פון יעקבן צו עשו'ן, האָט זי אים אויפגעוואָרפן זיין קאַלטבלוטיגקייט צו באַליי־דיגונגען, זיין שוואַכקייט צו די פּרושים, וועלכע זיינען בוגד אָן אים, זיין פּחדנות בנוגע צום פאָלק, וואָס האָט זי פיינט.

— דו ביסט ניט בעסער פאַר אים, האָט זי ווייטער געזאָגט, זיי זיך מודה! דו גאַרסט נאָך דער אַראַבישער מיידל, וואָס טאַנצט צווישן די שטיינער, נעם זי פאַר אַ ווייב! ניי, לעב מיט איר אין איר לייוונטענעם געצעלט! עס איר ברויט, געבאַקן אונטערן הייסן אַש! זופּ די זויער־מילך פון אירע שעפּסן! קוש אירע בלויע באַקן און פאַרגעס מיך!

דער שר האָט נישט געהערט, וואָס זי רעדט. ער האָט בשעת מעשה באַטראַכט דער ראָך פון אַ הויז, וואו עס זיינען איצט געשטאַנען אַ יונג מיידל און אַ אַלטע פרוי, האַלטנדיג אַ זונענשירעם מיט אַ דין הענטל, לאַנג ווי די אורקע פון אַ פישער. אין מיטן איז געשטאַנען אָפן אַ גרויסער קאָרב, פון וואַנען עס זיינען אַרויסגעהאַנגען

אָהן אַ שום סדר גאַרטלען, שלייערס, סטענגעס און בענדלאַך פון פאַרשיידענע צירונג־חפצים. ווען ניט ווען פלעגט זיך דאָס יונגע מיידל אַ בויג טון צו די דאָזיגע חפצים און אַ טרייסל טון איינעם פון זיי אין דער לופט. אָנ־געטאָן איז זי געווען, ווי אַלע רוימערקעס, אין אַ קורצן גע־קרייזלטן מאַנטל, אין אַ לאַנג קלייד מיט סמאַראַג־דענע פראַנזן; בלויע בענדער האָבן צונויפגעהאַלטן אירע האָר, וועלכע זיינען בוראי געווען געדיכט און שווער, וואָרום זי פלעגט זיי אַלע ווײלע אַ טאַפּ טון מיט דער האַנט. איבער איר קאָפּ האָט זיך אַרומגעטראָגן דער שאָטן פונם שירם, באַדעקנדיג זי ביז דער העלפט פון איר קערפּער. אַנטיפּאַס האָט אַ פּאָר מאָל באַמערקט איר איידלען האַלז, אַ ווינקל פון אַן אויג און דעם פון דעם קליינעם מויל. אָבער בעת זי פלעגט זיך איינ־בויגן, כדי ווידער זיך אַ שטעל צו טון אין דער הייך מיט אַ בויגעוודיגער באַוועגונג, האָט ער געקאָנט זעהן איר גאַנצע פיגור פון די לענדן ביז צום גניק. ער האָט געלאָקערט דערויף, אַז די דאָזיגע באַוועגונג זאָל זיך איבערחזרן; ער האָט אָנגעהויבן שווער צו אָטעמען, און פייערלאַך האָבן זיך אָנגעצונדן אין זיינע אויגן. העראָדיאַדע האָט אים באַטראַכט. ער האָט זי געפרעגט:

— ווער איז דאָס?

זי האָט געענטפערט, אַז זי ווייס נישט, און איז אַוועקגעגאַנגען פּלוצים באַרוהיגט.

אויפן שר האָבן אונטן געוואַרט פאַרשיידענע מענשן. דאָ זיינען געווען תושבים פונם גליל, דער הויפּטשרייבער, דער הויפּטפּאַסטוך, דער פּאַרוואַלטער פון די זאַלצ־גריבער און אַ איר פון בבל, דער מנהיג פון זיינע

רייטער־חיילות. דערנאָך איז ער אָפּגעטראָטן אין דער ריכטונג פון זיינע אינעווייניגסטע חדרים.

אין אַ ווינקל פון אַ קאָרידאָר האָט זיך פּלוצים באַוויזן פנואל.

— אַ, דו ביסט שוין ווידער דאָ? דו קומסט דאָך בוראי פון יוחננס וועגן?

— און פון דיינעטוועגן אויך! איך האָב דיר מודיע צו זיין אַ וויכטיגן ענין.

און נאָכגייענדיג דעם שר טריט בּאַ טריט, איז ער אַריינגעדרונגען מיט אים אין אַ טונקעלן חדר.

דאָס ליכט איז דאָרט געפאַלן דורך אַ גראַטע, זיך אויסלייגנדיג אין דער לייגג אונטערן געזימס. די פאַרב פון די ווענט אינם חדר זיינען געווען ענליך צו דער פון אַ גראַנאַט־שטיין; דאָס איז געווען כמעט אַ שוואַרצע פאַרב. אין דעם הינטערשטן טייל פון דעם צימער איז געשטאַנען אַ בעט פון עבן־האָלץ מיט רימענס פון אָקסנפעל. אַ גאָלדענער שילד איז געהאַנגען איבערן בעט אין דער הייך, פינקלענדיג ווי אַ זון.

אַנטיפאַס האָט דורכגעשפּרייזט דעם גאַנצן צימער און האָט זיך צום סוף אַוועקגעלעגט אויפן בעט.

פנואל איז געשטאַנען. אויפהויבנדיג דעם אָרעם אין דער הייך, האָט ער אַ זאָג געטאָן מיט אַ מינע פון התלהבות:

— דער אויבערשטער שיקט ווען נישט ווען איינעם פון זיינע קינדער צו די מענשן. איינער פון זיי איז יוחנן. אויב דו וועסט אים רודפן, וועסטו באַשטראָפט ווערן.

— נישט איך רודף אים, נאָר ער רודפט מיך! האָט אַנטיפאַס אויסגערופן. — ער האָט געוואָלט פון מיר אַן

אוממעגליכע זאַך. פון דעמאָלט אָן מוטשעט ער מיך. תחלת בין איך כלל נישט געווען שלעכט צו אים! ער האָט אַפילו פון מאַקערוס געשיקט מענשן, כדי אויפצובונ־טעווען מיינע מדינות. גייט ער אין דר׳ערד אַריין! ווי באַלד אַז ער פאַלט אויף מיר אָן, מוז איך זיך פאַר־טיידיגן!

— אַז ער קומט אַריין אין כעס, ווערט ער משונה־דיג ווילד, האָט פּנואל געענטפערט, אָבער איינס צום אַנדערן איז ניט שייך! מען מוז אים אַרויסלאָזן פון תפיסה.

— מען לאָזט נישט אַרויס קיין ווילדע חיות! — האָט אַנטיפּאַס געענטפערט.

דער אסייר האָט געענטפערט:

— האָב קיין דאגה נישט! ער וועט גיין צו די אַראַבער, גאַליער, סקיפן. זיין שליחות מוז זיך פאַרשפּרייטן ביז עק וועלט!

אַנטיפּאַס האָט זיך פאַרטראַכט; ער איז, ווי עס ווייזט אויס, געווען פאַרזונקען אין עפּעס אַ חלום.

— אַן אייזערנעם כח האָט ער! נישט ווילנדיג האָב איך אים האָלט!

— הייסט עס, דו וועסט אים אַרויסלאָזן?

אַנטיפּאַס האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. ער האָט מורא געהאַט פאַר העראָדיאַדען, פאַר מנחמען און פאַר דעם פרעמדן פאַרשוין.

פּנואל האָט זיך געפּלייסט אים איינצורעדן און האָט אים צוגעזאָגט אַלס אַן ערבות פאַר זיינע פּלענער, אַז די אסיים וועלן זיך אונטערגעבן די קיניגן. פאַר די דאָזיגע אביונים, וועלכע זיינען געגאַנגען אָנגעטאָן אין לייוונט און האָבן אַרויסגעלייענט פון די שטערן די

קומענדיגע פּאַסירונגען און נישט מוראָ געהאַט פאַר קיין שום שטראָף און קיין שום עינויים, האָט מען געהאַט גרויס דרך ארץ.

אַנטיפּאַס האָט זיך פּלוצים דערמאָנט אָן פּנואלס אַ וואָרט, וואָס ער האָט אים אָקאָרשט ערשט געזאָגט.

— וואָס איז דאָס פאַר אַ וויכטיגער ענין, וואָס דו האָסט מיר געוואָלט דערציילן?

דאָ איז אָנגעקומען אין מיטן דערין אַ נעגער, אין גאַנצן אַ ווייסער, מחמת דעם שטויב, וואָס האָט באַדעקט זיין גוף. ער איז געווען אַזוי פאַרמאַטערט, אַז ער האָט קוים געקאָנט אויסריידן דאָס איינציגע וואָרט „וויטעליוס!"

— ווי? ער איז שוין דאָ?

— איך האָב אים געזעהן. עס וועט נישט געדויערן קיין דריי שעה, און ער וועט שוין דאָ זיין!

די פאָרהאַנגען אין די קאָרידאָרן האָבן זיך אָנגעהויבן צו באַוועגן, אַזוי ווי דער ווינט וואָלט זיי געטרייסלט. דער גאַנצער פּאַלאַץ האָט זיך אָנגעפילט מיט אַ רעש און אַ ליאַרם — אַ געפילדער פון מענשן, וואָס זיינען אַרומגעלאָפן אַהין און אַהער; פון מעבל, וואָס מען האָט געררוקט און געשלעפּט; פון זילבערן געפעס, וואָס איז געפאַלן אויף דער ערד. פון די טורעמס אין דער הייך האָט זיך געלאָזט הערן דער קלאַנג פון אַ טרומייט, וואָס האָט צונויפגערופן די שקלאַפן פון אַרום און אַרום.

II

די רעכער אַרום און אַרום זיינען באַזייט געווען מיט מענשן, בעת וויטעליוס איז אַריינגעפאָרן אין הויף אַריין,

אָנגעשפּאַרט אויף דעם אָרעם פון זיין פּאַרטייטשער, אַרומגערינגעלט מיט זיינע משרתים, די אַזוי אָנגערופענע ליקטאָרן, אָנגעטאָן אין דעם ברייטן און לאַנגען רוימישן מאַנטל — דער טאָגע, אין דער אַזוי אָנגערופענער רוימישער טוניקע, וואָס איז געווען אַרומגעזוימט מיט אַ פּיאָלעט־פּאַרבינן פּאַס און מיט די האַלב־שטיוועלאַך פון אַ קאָנסול אויף די פיס. נאָך אים האָט מען גע־טראָגן אַ לאַנג און רויט בעטל, באַפּוצט מיט שפּיגלען און קאַסקעס מיט גרויסע פעדערן אויפן שפּיץ. די ליקטאָרן האָבן אַוועקגעשטעלט באַ דער טיר די צוועלף בינטלאַך מיט ריטער; דאָס זיינען געווען רינע שטעק־לאַך, צונויפגעבונדן מיט אַ ברייטן רימען, און מיט אַ האַק אין דער מיט. אין יענע צייטן האָט מען געציטערט פאַר דער גרויסקייט און דער מאַכט פון דעם רוימישן פאָלק.

דאָס בעטל, וואָס אַכט מענשן האָבן געטראָגן, האָט זיך אָפּגעשטעלט, און פון דעם איז אַראָפּגעקראָכן אַ יונגער פּאַרשוין, מיט אַ גראָבן בויך, מיט אַ געזיכט אין פרישצעס און מיט פערל אויף די פינגער. מען האָט אים דערלאַנגט אַ בעכער, אָנגעפילט מיט וויין און מיט בשמים. ער האָט עס אויסגעטרונקען און פאַר־לאַנגט אַ צווייטן.

דער שר איז געפאַלן פאַר דעם אויבערקאָנסול אויף די קני. ער האָט געזאָגט, אַז ער איז זיך זעהר מצער וועגן דעם, וואָס ער האָט פריהער ניט געוואוסט, אַז דער קאָנסול וועט קומען; וואָרום ווען ער וואָלט עס געוואוסט, וואָלט ער געהייסן צוגרייטן אויף די וועגן אַלץ, וואָס עס קומט אַזוינע העלדן, ווי די וויטעליוס; די דאָזיגע וויטעליוס קומען דאָך אַרויס פון דער געטין וויטעליאַ;

עס איז פאַראַן אַ וועג, וואָס פירט פון איינעם פון די זיבן רוימישע בערגלאַך ביז צום ים, און דער דאָזיגער וועג טראָגט נאָך עד היום זייער נאָמען; די פאַמיליע וויטעליוס האָט פון תּמיד אָן פאַרנומען די העכסטע מלוכה־שטעלעס, די שטעלעס פון קאָנסולן און פינאַנץ־פאַרוואַלטערס; און בנוגע צו לוציוסן, זיין איצטיגן אורח, מוז מען אים לויבן אַלס דעם בעל־נצחון איבער די קליטער און אַלס דעם פאָטער פונם יונגען אולוס, וועלכער איז, משמעות, צוריקגעקומען צו זיין מקור, ווארום דער מורח איז דאָך פון תּמיד אָן געווען דאָס לאַנד פון די געטער. די אַלע דאָזיגע גוזמאות זיינען אַרויסגעזאָגט געוואָרן אין לאַטייניש, און וויטעליוס האָט זיי קאַלטבלוטיג אויסגעהערט.

ער האָט געענטפערט, אַז אַ פאָלק וואָס פאַרמאָגט דעם גרויסן הורדוסן, קאָן שוין בטוח זיין אין זיין גרויסן באַטייט; די אַטענער האָבן אים איבערגעגעבן די הנהגה פון די אָלימפּישע שפּילן; ער האָט געבויט הייליגע הייזער לכּבוד דעם קיסר אויגוסטוס; ער איז געווען בטבע אַ סבלן, דערצו קלוג, שטאַרק, מאַכטפול און געטריי די רוימישע קיסרים.

צווישן די זיילן מיט מעטאַלענע קוילן פון אויבן האָט זיך באַוויזן הערָאָדיאַדע מיט דער מינע פון אַ קיסרטע און אַרומגערינגעלט פון אירע פרויען און סריסים, וואָס האָבן געהאַלטן אין די הענט ראָזע־פאַרביגע טאַצן מיט אָנגעצונדענע בשמים.

דער אויבערקאָנסול איז איר אַנטקעגנגעגאַנגען דריי טריט און האָט זי מקבל פּנים געווען.

— ווי גוט דאָס איז, האָט זי אויסגערופן, אַז פון

היינט אָן וועט שוין טיבעריוסעס שונא אַגריפּאַ נישט קאָנען טון קיין בייז!

דער קאָנסול האָט פון דער גאַנצער מעשה ניט געוואוסט; דאָס איז לויט זיין מיינונג געווען אַ מסוכנ־דיגע זאַך; און אַז אַנטיפּאַס האָט געשוואָרן, אַז ער וועט אַלץ טון צוליב דעם קיסר, האָט וויטעליוס מוסיף געווען:

— אַפילו אויף דעם חשבון פון אַנדערע?

די מעשה איז דערפון געווען, וואָס דער קאָנסול האָט גענומען מענשן און לענדער אַלס משכּנות פון דעם פּאַרטישן קיניג, און דעם קיסר האָט עס בדיעבר נישט געאַרט; אַנטיפּאַס, וועלכער איז אויך געווען אויף דער באַראָטונג, כּדי צו באַקומען מער חשיבות, האָט תּיכף פאַרשפּרייט די ידיעה דערפון. פון דאַנעט האָט זיך אָנגעהויבן די טיפע שנאה צווישן זיי ביידן, און דערפאַר איז אויך די צוגעזאָגטע הילף נישט געקומען צו דער ריכטיגער צייט.

אַנטיפּאַס איז אַביסל מבולבל געוואָרן און האָט אָנגעהויבן צו בעבען. אָבער אולוס האָט זיך צעלאַכט און האָט אים געזאָגט:

— האָב נישט קיין צער, איך וועל פאַר דיר זיין אַ מליץ־יושר!

דער אויבערקאָנסול האָט זיך געמאַכט ניט הערנדיג. צוליב דעם זונס חטאים, איז דער פאָטער נתעלה געוואָרן; און די ראָזיגע בלום, אויסגעוואַקסן אין די בלאָטעס פון קאַפּרי, האָט אים געבראַכט אַזוי פיל נוצן, אַז ער האָט זי אָפּגעהיט און געשאַנעוועט, הגם ער האָט פאַר איר מורא געהאַט מחמת איר גיפטיגקייט.

נעבן טויער האָט עס אָנגעהויבן צו רורערן; מען האָט אַריינגעפירט אַ גאַנצע שערענגע מיט ווייסע מוילאייזלען, אויף וועלכע עס זיינען געזעסן רייטנדיג פאַרשוינען, אָנגעטאָן אין מלבושים פון כהנים. דאָס זיינען געווען פרושים און צדוקים, וואָס זיינען געטריבן געוואָרן פון ריזעלביגע כוונות; די צדוקים האָבן געוואָלט, אַז דאָס רעכט מקריב צו זיין קרבנות זאָל אַריבערגיין צו זיי, און די פרושים האָבן געוואָלט, אַז דאָס דאָזיגע רעכט זאָל בלייבן באַ זיי ווי געווען. זייערע געזיכטער זיינען געווען בייז און אומעטיג, באַזונדער די פון די פרושים, וועלכע האָבן פיינט געהאַט תכלית שנאה דעם שר און די רוימישע מלוכה. צוליב די לאַנגע פאַלעס פון זייערע טוניקעס האָבן זיי זיך ניט געקאָנט פריי באַוועגן צווישן דעם אַרומיגן געדיכטן עולם; אויף זייערע שטערנס האָבן זיך געשאָקלט. זייערע שפּיציגע היטעלאַך איבער פאַרמעטענע פעקלאַך, וועלכע זיינען געווען באַשריבן מיט אותיות*).

כמעט אין דער אייגענער צייט זיינען אָנגעקומען סאָלדאַטן פון דער פאָרערשטער וואַך, וועלכע האָבן געהאַלטן זייערע שילדן איינגעוויקלט אין זעקלאַך, כדי עס זאָל אויף זיי ניט פאַלן קיין שטויב, און הינטער זיי דער שני לקאָנסול, מאַרצעלוס מיט מוכסים, וועלכע האָבן געטראָגן אונטער דער פאַכווע הילצערנע ברעטלאַך.

אַנטיפאַס האָט אָנגעהויבן אויסצורעכענען די הויפּט־פאַרשוינען פון זיין באַלייטונג: אַט איז תלמי, קאַנטעראַ,

---

*) דער מחבר מיינט דערמיט תפילין; מחמת טעות גוי מיינט ער, אז אידן טראגן תמיד תפילין.

זהן, אַממאָניוס פון אַלעקסאַנדריא, וועלכער פלעגט פאַר אים איינקויפן אַספאַלט, נחמן, דער מנהיג פון זיין אינפאַנטעריע און יותם הבבלי.

וויטעליוס האָט אָנגעוויזן אויף מנחמען:

— ווער איז דאָס?

דער שר האָט אים אַ וואונק געטאָן, אַז דאָס איז דער תּלין. דערנאָך האָט ער אָנגעהויבן פאָרצושטעלן די צדוקים. יונתן, אַ קליינער פאַרשוין, וואָס האָט גע־קענט גריכיש און איז געווען בטבע אַ מעורב עם הבריות האָט געבעטן דעם אויבערהאַר, ער זאָל זיי אָנטון דעם כבוד און באַזוכן ירושלים. יאָ, ער וועט מן הסתּם דאָרט זיין. אליעזר מיט אַ קרומער נאָז און אַ לאַנגער באָרד האָט אין דעם נאָמען פון די פּרושים געפאָדערט, מען זאָל אַרויסגעבן דעם כהן גדולס מאַנטל, וואָס די רוימישע פּאָליציע האָט די גאַנצע צייט געהאַלטן אין דעם אַנטאָניאַ־טורעם.

דערנאָך האָבן די תּושבים פונם גליל אָנגעהויבן צו פאַרמסרן פּאָנטיוס פּילאַטן. צוליב עפּעס אַ משוגענעם, וועלכער האָט דוד המלכס גילדענע כלים געהאַט געזוכט אין אַ הייל נעבן שומרון, האָט ער דערהרגעט תּושבים פון דער מדינה. אַלע האָבן גערעדט אויף אַמאָל, און מנחם העכער פון אַלע אַנדערע. וויטעליוס האָט צו־געזאָגט, אַז די שולדיגע וועלן באַשטראָפט ווערן.

אַנטקעגן אַ זיילן־קאָרידאָר, וואו סאָלדאַטן האָבן אויפ־געהאַנגען זייערע שילדן, האָט זיך אָנגעהויבן אַ טומל און אַ געשריי. היות ווי מען האָט געהאַט אַראָפּ־געצויגן די זעקלאַך פון די שילדן, האָט מען אויף זיי דערזעהן דעם קיסרס געזיכט. דאָס איז פאַר די אידן געווען אַן עבודה זרה. אַנטיפּאַס האָט אָנגעהויבן צו

האַלטן פאַר דעם עולם אַ דרשה; וויטעליוס אָבער, וועלכער איז געזעסן צווישן די זײַלן אויף אַ הויך אָרט, האָט זיך געחרושט, וואָס זיי קאָנען זיך אַזוי. טיבעריוס איז דאָך גערעכט געווען, וואָס ער האָט פיר הונדערט פון זיי פאַרשיקט אין סאַרדיניע. אָבער באַ זיך אין דערהיים זיינען זיי געווען תּקיף, און ער האָט געהייסן מען זאָל אַראָפּנעמען די שילדן.

זיי האָבן דאַן אַרומגערינגעלט דעם אויבערקאָנסול, בעטנדיג אים, ער זאָל זיי געבן הנחות און נדבות און ער זאָל זיי באַפרידיגן פאַר די עוולות, וואָס מען האָט זיי געהאַט געטאָן. מען האָט זיך געשלאָגן און צעריסן די בגדים; שקלאַפן האָבן מיט שטעקנס געשלאָגן אויף לינקס און אויף רעכטס, כּדי צו מאַכן אַ פרייען פלאַץ. די, וואָס זיינען געשטאַנען נעהענטער פאַר אַלע באַם טויער, האָבן זיך אַראָפּגעלאָזט אויף דער סטעזשקע; אַנדערע ווידער האָבן זיך אַרויפגעהויבן אין דער הייך; עס האָבן זיך אָנגעהויבן איבערצושנײַדן צוויי שטרעמונגען אין דער ראָזיגער מאַסע, וועלכע האָט זיך באַוועגט אַהין און אַהער און איז געווען צונויפגעקוועטשט צווישן די פעסטונגס-מויערן.

וויטעליוס האָט געפרעגט, צוליב וואָס דאַרף מען דאָ האָבן אַזוי פיל מענשן. אַנטיפּאַס האָט אים דערקלערט די סבּה: ער פראַוועט איצט דעם יום-טוב פון זיין געבורטסטאָג. דערבּיי האָט ער אָנגעוויזן אויף אַ פּאָר פון זיינע מענשן, וועלכע האָבן, שטייענדיג אין דער הייך איינגעבויגן איבער די שפּיץ-טורעמס, אַרויפגעצויגן אויף שטריק מוראָדיג גרויסע קערב מיט כּלערליי פליישן, פרוכטן, געמייזעכטס, יונגע הירשן, זשוראַוולעס, ברייטע בלוילּיכע פישן, ווייַנטרויבן, פּאַשטעטן און גאַנצע הויפנס

פון מילגרוימען אין דער פאָרם פון פּיראַמידן. אולום האָט זיך ניט געקאָנט איינהאַלטן. ער האָט זיך אַ וואָרף געטאָן צו די קיכן, אין גאַנצן אַן אָנגעצונדרענער בּאַם געראַנק פון דער דאָזיגער סעודה, וואָס האָט געזאָלט אַריינבּריינגען די וועלט אין התפּעלות. פאַר־בּייגייענדיג פאַר אַ קעלער, האָט ער בּאַמערקט טעפּ, וועלכע זיינען געווען ענליך צו פּאַנצערס. וויטעליוס איז אויך געקומען כאַפּן אַ קוק, און ער האָט געפּאָדערט, מען זאָל עפענען די קעלער־שטובּן פון דער פעסטונג. זיי האָבּן זיך אַריינגעשניטן אין דער פעסטונג אין דער פאָרם פון הויכע געוועלבּן מיט סלופּעס. די ערשטע קעלערשטובּ האָט אין זיך געהאַט אַלע כּלי־זין; די צווייטע איז אָנגעפילט געווען מיט פּיקעס, וועלכע האָבּן אויס־געשטרעקט אַלע זייערע שפּיצן פון בּינטלאַך פעדערן אַפער; די דריטע שטובּ האָט אויסגעזעהן, אַזוי ווי זי וואָלט אויסגעקלעפּט געווען מיט נעצן, אַזוי פיל רינגע פיילעכלאַך זיינען דאָרט אָנגעשטעקט געווען איינע נעבּן די אַנדערע; די ווענט פון דער פערטער שטובּ זיינען געווען בּאַדעקט מיט די שטאָלן פון קרומע שווערדן; אין דער מיט פון דער פינפטער זיינען אויסגעלעגט געווען גאַנצע שורות מיט קאַסקעס, וועלכע האָבּן אויס־געזעהן מיט זייערע שפּיצן, ווי אַ בּאַטאַליאָן פון רויטע שלאַנגען; אין דער זעקסטער האָט מען געזעהן רק טעשלאַך פאַר פיילן און נאָך ווייטער אין אַן אַנדערער שטובּ האָט מען געזעהן רק קני־שילדן... אין די ווייטערדיגע חדרים האָבּן זיך געפונען היי־גאָפּלען, האַקנס, לייטערס, שטריק, אַפילו פלעקער פאַר די וואַרף־מאַשינעס, אַפילו גלעקעלאַך פאַר קעמלען! און היות ווי דער בּאַרג איז צופוסנס אַלץ בּרייטער געוואָרן,

אָנגעמענריג אינעווייניג די פאָרם פון אַ בינשטאָק, האָבן זיך אונטער די ראָזינע חדרים געפונען נאָך אַ סך מער און טיפערע.

וויטעליוס איז דורכגעלאָפן דורך זיי באַם שיין פון שטורקאַטשן, באַלייט פון דעם פאַרטייטשער פינע, און דעם אויבער־מוכס סיזעננאַ. אין דער טונקלקייט האָט מען נאָך געקאָנט זעהן עפּעס משונהדיגע און מאוסע חפצים, אויסגעטראַכט פון באַרבאַרן: דאָ זיינען געווען שטעקנס, אָנגעזעצט מיט צוועקעס, קינזשאַלן, באַשמירט מיט סם, אָפּצווייגעס, ענליך צו די שורות־ציין פון אַ קראָקאָדיל. הקצור, דער שר האָט דאָ פאַרמאָגט כּלי זין און סתם חפצים פאַר מלחמה־הצטרכותן, וואָס האָבן געקאָנט קלעקן פאַר אַן אַרמיי פון פערציג טויזנט מענשן. ער האָט זיי דאָ אַלע אָנגעזאַמלט, מוראָ האָבנדיג, אַז זיינע שונאים וועלן זיך ווען עס איז קענען אים פאַראייניגן. אָבער היות ווי דער אויבערקאָנסול האָט אים געקאָנט חושד זיין, אַז ער גרייט צו אַ מלחמה קעגן די רוימער, האָט ער זיך געסטאַרעט צו דער־קלערן, וואָס דאָ איז.

די כּלי זין, הייסט עס, זיינען, אין תּוך גערעדט, גאָר ניט געווען זיינע: מיט אַ גרויסן טייל פון זיי פלעגט מען זיך באַנוצן קעגן די אָנפאַלן פון גזלנים און באַנדיטן; אַגב, מוז מען האָבן וואָפן קעגן די אַראַבער; אָדער דאָס אַלץ איז געווען דעם פאָטערס. און אָנשטאָט צו גיין הינטער דעם אויבערקאָנסול, איז ער כּמעט ווי געלאָפן פאַר אים, און צום סוף האָט ער זיך אַנידער־געשטעלט אין דער לייננ פון אַ וואַנט, וואָס ער האָט פאַרשטעלט מיט זיין טאָגע. אָבער אַזוי ווי דער אוי־בערשטער טייל פון אַ טיר האָט אַריבערגעסטאַרטשעט

איבער זיין קאָפּ, האָט עס וויטעליוס באַמערקט און געוואָלט וויסן, וואָס עס שטעקט הינטער איר. נאָר דער בבלי אַליין האָט געקאָנט עפענען די ראָזינע טיר.

— רוף אָקאָרשט דעם בבלי!

מען האָט אים גערופן.

זיין פאָטער איז אַמאָל געווען געקומען פון ארם נהרים (מעסאָפּאָטאַמיע) צום גרויסן הורדוס מיט פינף הונדערט רייטער, כּדי צו באַשיצן די מזרח־גרעניצן. דערנאָך, אַז די מלוכה איז צעטיילט געוואָרן, איז ער געבליבן בײַ פיליפּן און איצט האָט ער געדינט אַנטיפּאַסן. געקומען איז ער מיט אַ בייטש אין דער האַנט און מיט אַ בויגן פון אַ יעגער איבער די פּלייצעס. זיינע קרומע פיס זיינען געווען איינג צונויפגעבונדן מיט שנורן אין פאַרשיידענע קאָלירן. פון אַ טוניקע אָהן אַרבל האָבן אַרויסגעסטאַרטשעט גרויסע אָרעמס; אונטער אַ פּור־טערנעם היטל האָט געשטעקט אַ געזיכט מיט אַ באָרד, געדרייט און געפלאָכטן אין רינגען. תּחלת האָט עס געהאַט אַ פּנים, ווי ער וואָלט ניט פאַרשטאַנען דעם פאַרטייטשער. אָבער וויטעליוס האָט אַ וואָרף גע־טאָן אַ קוק אויף אַנטיפּאַסן, און דער ראָזינער האָט תּיכּף איבערגעחזרט דעם באַפעל. יותם האָט דאַן מיט ביידע הענט אַ שטופּ געטאָן די טיר, און זי האָט זיך אַריינגערוקט אין דער וואַנט.

פון דער טונקלקייט האָט אַ בלאָז געטאָן אַ וואַרימע לופט. אַ וועג האָט געפירט באַרג אַראָפּ, זיך פאַר־קערעוועגדיג אָן אַ זייט. זיי האָבן זיך געלאָזט גיין מיט דעם ראָזינגן וועג און זיינען אָנגעקומען צו דער שוועל פון אַ הייל, וואָס איז געווען ברייטער פון די אַלע אַנדערע קעלער־שטובן.

אין אַ פּאַרטיפונג האָט זיך געעפנט אַ געוועלבּ איבּער אַן אָפּגרונט, וועלכער האָט פון יענער זייט באַשיצט די פעסטונג. צום געוועלבּ האָט זיך געטוליעט אַ בלעטל מיט אַראָפּגעלאָזטע בלומען אין דער פולער ליכטיגקייט. בּאַ דער סאַמער ערד האָט געמורמעלט אַ שטיל טייכל.

עס האָבּן זיך דאָרט געפונען אַן ערך פון הונדערט פערד, וועלכע האָבּן געגעסן קאָרן פון אַ ברעט, וואָס איז אַוועקגעשטעלט געוואָרן אין איין הייך מיט זייערע מאָרדעס. זייערע גריוועס זיינען געווען געפאַרבּט אין אַ בלויען קאָליר, אויף די פּאָרקאָוועס האָבּן זיי געטראָגן געוועבּטע זעקעלאַך און די האָר האָבּן אַרויסגעשטאַרטשעט צווישן זייערע אויערן ווי אַ פּאַרוק. מיט זייערע לאַנגע עקן האָבּן זיי זיך שטיל געפּאָכעט איבּער זייערע לענדן. דאָס זיינען געווען אויסטערלישע בּאַשעפענישן, בּויגעוודיג, ווי די שלאַנגען, און פלינק, ווי די פויגלען. לויפן פלעגן זיי צוגלייך מיט דער פייל פונם רייטער; זיי פלעגן אַנידערוואַרפן מענשן און אַריינבייסן זיך אין בויך מיט די ציין, זיי פלעגן אַריבּערשפּרינגען אָפּגרונטן, פלעגן געפינען מיטלען, ווי אַזוי אַרויסצוגיין בּשלום פון צווישן פעלזן, און אויפן גלאַטן פעלד זיינען זיי בּכח געווען צו לויפן אין אַ ווילדן גאַלאָפּ כּמעט דעם גאַנצן טאָג אָהן אַן אויפהער. ווי נאָר יותם איז אַריינגעקומען, האָבּן זיי זיך אַלע אַ לאָז געטאָן צו אים, ווי די שעפּסן צום פּאַסטוך, אויסשטרעקנדיג די העלזער און בּאַטראַכטנדיג אים מיט אומרוהיגע און קינדערשע אויגן. אויס רגילות האָט ער אַרויסגעשטויסן פון זיין האַלז אַ הייזעריגן געשריי; דערהערנדיג דעם דאָזיגן געשריי, זיינען זיי געוואָרן פריילין און האָבּן

אָנגעהויבן צו בריקן מיט די הינטערשטע פיס, חלשנדיג נאָך דער פרייער לופט און נאָך דעםברייטן שטח.

אַנטיפּאַס האָט זיי מיט אַ כּיוון געהאַלטן איינגעשפּאַרט אין דעם ראָזינן אָרט, וואָס איז לכתּחילה צוגעגרייט געווען פאַר פערד און בהמות בשעת אַ באַלאַגערונג, מחמת ער האָט מורא געהאַט, וויטעליוס זאָל זיי בײַ אים ניט אַוועקנעמען.

— דער שטאַל טויג ניט, האָט דער אויבערקאָנסול געזאָגט, זיי וועלן נאָך אַלע בײַ דיר אַוועקשטאַרבן. סיזעננאַ, פאַרשרייב!

דער מוכס האָט אַרויסגעצויגן אַ טאָוועלע פון זיין גאַרטל, האָט איבערגעציילט די פערד און זיי פאַרשריבן.

די מוכסים האָבן פאַרפירט די גובערנאַטאָרן, זיי זאָלן אויסראַבעווען די מדינות. וויטעליוסעס מוכס האָט מיט זיין פוקסערנער מאָרדע און מיט זיינע ווינע וויעס, וואָס ער פלעגט אַלע ווײַלע אַראָפּלאָזן, אומעטום אַלץ אויס- און אַרומגעשמעקט.

צום סוף האָט מען זיך ווידער אויפגעהויבן אין דער הייך צום הויף צו.

אונטער דעם ברוק פון הויף האָבן זיך געפונען היילן, וועלכע זיינען באַרעקט געווען מיט בראָנזענע בלעכלאַך. ער האָט באַמערקט איינע פון זיי, וואָס איז געווען גרעסער פאַר אַלע אַנדערע און וואָס האָט נישט אָפּגעהילכט, בעת מען האָט אויף איר אַרויפגעטראָטן מיטן פוס. ער האָט איטליך בלעכל אויסגעפּרובט כּסדר איינס נאָך דעם אַנדערן, און האָט צום סוף אַ געשריי געטאָן, טופּנדיג מיטן פוס:

— איך האָב עס! איך האָב עס! דאָ איז הורדוסעס אוצר!

זוכן אַזעלכע מיני אוצרות איז געווען אַ משוגעת פון די רוימער. דער שר האָט געשוואָרן, אַז אַזוינע אוצרות זיינען ניט בנמצא.

— היינט וואָס־זשע איז דאָ דאָ?

— גאָר נישט! אַ מענש, אַ געפאַנגענער.

— ווייז מיר אים אָקאָרשט!

דער שר האָט נישט געפאָלגט, ווייל ער האָט מורא געהאַט, אַז די אירן זאָלן זיך ניט דערוויסן פון זיין סוד. דאָס, וואָס ער האָט נישט געוואָלט אויפעפענען דאָס רעקל, האָט וויטעליוסן אַריינגעבראַכט אין כעס.

— עפנט עס אויף מיט געוואַלט, האָט ער אַ געשריי געטאָן צו די ליקטאָרן. מנחם האָט משער געווען, וואָס זיי גרייטן זיך דאָ צו טון. דערזעהענדיג אַ האַק, האָט ער געמיינט, אַז דאָ וויל מען יוחנן אַראָפּנעמען דעם קאָפּ; און ווי נאָר דער ליקטאָר האָט נעגעבן דעם ערשטן זעץ, האָט ער אים אַ כאַפּ געטאָן באַ דער האַנט און נישט געלאָזן; ער האָט צווישן דעם רעקל און די שטיינער פונם ברוק אַריינגעשטעקט אַ מין האַקן, האָט אויסגעשטרעקט און שטייף געמאַכט זיינע ביידע לאַנגע און מאָגערע אָרעמס און האָט דאָס רעקל פּאַוואָליע אויפגעהויבן; דאָס רעקל איז איינגעפאַלן. אַלע האָבן געקראָגן התפּעלות, דערזעהענדיג די גבורה פון דעם אַלטן מאַן. אונטערן רעקל, וואָס איז פון אונטן געווען באַשלאָגן מיט האָלץ, האָט זיך געצוייגן אַ קלאַפּ־טיר. אַ זעץ מיטן קולאַק — און די קלאַפּ־טיר האָט זיך צעטיילט אויף צוויי האַלבע טירלאַך: מען האָט דאַן דערזעהן אַ לאָך, אַ גרויסע גרוב, וואו עס האָט זיך געדרייט אַ טרעפּ אָהן פּאָרענטשעס. אַז מען האָט זיך אַ בויג געטאָן איבער דעם קאַנט, האָט מען געקאָנט

זעהן עפּעס צעשוואומענעס, וואָס האָט אָנגעוואָרפן אַן אימה.

אַ מענשליך באַשעפעניש איז געלעגן אויף דער ערד, איינגעוויקלט אין לאַנגע האָר, וועלכע האָבן זיך צונויפגעמישט מיט די האָר פונם פעלכל, וואָס האָט באַדעקט זיין רוקן. ער איז אויפגעשטאַנען און האָט באַרירט מיט זיין שטערן אַ צוגעמאַכטע גראַטע, וואָס איז געלעגן איבער זיין קאָפּ. ווען נישט ווען פלעגט ער נעלם ווערן אין דער טיפעניש פון זיין הייל.

אינם שיין פון דער זון האָבן געבלישטשעט די שפּיצן פון די הויכע שפּיציגע היטלאַך און די הענטלאַך פון די שווערדן; די זון האָט אומבּרחמנותדיג אָנגעגליהט די שטיינער פון די דילן אַזוי, אַז עס איז געווען ממש נישט צו דערטראָגן; טויבן זיינען אַראָפּגעפלויגן פון די דעכער־קאַנטן און געזומסן, דרייענדיג זיך אינם הויף איבער די קעפּ; דאָס איז געווען די שעה, ווען מנחם פלעגט זיי וואַרפן קאָרן־קערנדלאַך. ער איז איצט געזעסן צונויפגעקאָרטשעט נעבן דעם שר, וועלכער איז געשטאַנען אויף די פיס פאַר וויטעליוסן. פון הינטן זיינען געשטאַנען אין אַן עיגול די תּושבים פון גליל, די כּהנים און די סאָלדאַטן. אַלע האָבן געשוויגן, וואַרטנדיג מיט שרעק, וואָס דאָ וועט באַלד פּאַסירן.

תּחלת האָט זיך געלאָזט הערן אַ טיפער זיפץ, אַרויסגעשטויסן פון אַ פאַרשטיקטער שטים.

הערָאָדיאַדע האָט זיך אין יענער רגע געפונען אין דעם אַנדערן עק פּאַלאַץ. דערהערנדיג פון דאָרטן דעם דאָזיגן זיפץ, איז זי פאַרכאַפּט געוואָרן פון אַ מין כּשוף, האָט זיך דורכגעשלאָגן אַ וועג דורך דעם גאַנצן עולם און

האָט זיך אָנגעהויבן צוצוהערן, איינבויגנדיג דעם קערפּער און האַלטנדיג די האַנט אויף מנחמס פּלייצע.

אַ שטים האָט זיך געלאָזט הערן זעהר שטאַרק:

— אַז אָך און וויי איז צו אייך, איר צדוקים און פּרושים, איר משפּחה פון שלאַנגען, איר אָנגעבלאָזענע באַלאָנען, איר קלינגענדיגע צימבלען!

מען האָט דערקענט יוחננס קול. זיין נאָמען האָט זיך גיך פאַרשפּרייט אַרום דעם עולם. עס זיינען צוגע־לאָפן נאָך אַנדערע מענשן.

— אַז אָך און וויי איז צו דיר, דו פאָלק! אַז אָך און וויי איז צו די בונדים פון יהודה, צו די שכּורים פון אפרים, צו אַלע, וועלכע באַוואוינען די פעטע טאָלן און שאָקלען זיך מחמת שכרות! צעשפּרייט זאָלן זיי ווערן אַזוי, ווי וואַסער, וואָס גיסט זיך פונאַנדער, ווי אַ וואָרעם, וואָס צעשמעלצט קריכנדיג, ווי אַ מפּיל־קינד, וואָס דער־זעהט ניט די ליכטיגקייט פון דער זון. דו, מואָב, וועסט מוזן אַנטלויפן און זיך באַהאַלטן צווישן די ציפּרעסן־קוסטעס, ווי די פויגלען, און אין די היילן, ווי די מייז. די טויערן פון די פעסטונגען וועלן צעבראָכן ווערן מיט ווייניגער מיה, איידער די שאָלעכץ פון אַ נוס, די ווענט וועלן איינפאַלן, די שטעט וועלן ברענען; און גאָטס שווערע האַנט וועט נאָך אַלץ בלייבן אויסגע־שטרעקט און נישט אויפהערן צו שטראָפן. גאָט וועט אייערע גלידער צונויפדרייען אין אייער בלוט אָט אַזוי, ווי אַ פאַרבער דרייט צונויף זיין וואָל אין אַ קעסל; ער וועט אייך צערייסן אויף פיצלאַך, ווי אַ נייע באָראָנע מיט אירע שאַרפע ציין, און וועט צעזייען אויף אַלע בערג די שטיקער פון אייער פלייש!

ווער איז דאָס געווען יענער גבור, יענער בעל־נצחון, פון וועמען יוחנן האָט גערעדט? נאָר די רוימער אַליין זיינען ביכולת געווען אָנצומאַכן אַזאַ מין חורבן. פון צווישן דעם עולם האָבן זיך געלאָזט הערן שטימען, וואָס האָבן געבעטן: „גענוג שוין! גענוג שוין! זאָל שוין זיין אַ סוף!"

אָבער די שטים פון דער הייל האָט ווייטער גערעדט און נאָך העכער ווי פריהער:

— קליינע קינדער וועלן זיך וואַלגערן אויף דער ערד נעבן די קערפּערס פון זייערע מאַמעס. באַנאַכט וועט מען גיין זוכן אַ שטיקל ברויט דורך חורבות אַרורך און אונטער דער סכנה געטראָפן צו ווערן פונם שווערד. אויף די פרייע פּלעצער פון דער שטאָט אין יענעם רשות הרבים, וואו אַלטע לייט פלעגן אַמאָל זיצן און שמועסן, וועלן זיך וועלף רייסן מיטאַנאַנד וועגן מענשליכע ביינער. דיינע טעכטער וועלן שפּילן אויף גיטאַרעס אויף די שמחות פון פרעמדע, שטיקנדיג זיך מיט טרערן, און דיינע סאַמע העלדישסטע זין וועלן בוינן זייער אויסגע־מוטשעטן רוקן אונטער די שווערע משאות!

באַ די דאָזיגע ווערטער האָט דאָס פאָלק דערזעהן זיינע גלות־טעג און אַלע איבערקערענישן און אומגליקן פון זיין געשיכטע. דאָס זיינען געווען די ווערטער פון די אַמאָליגע נביאים. יוחנן האָט זיי אַרויסגעזאָגט איינע נאָך די אַנדערע, און איטליכס וואָרט איז געווען ווי אַ פּאַטש אין פּנים אַריין.

אָבער מיט אַמאָל איז די שטים געוואָרן ווייך, זינגענדיג און מעלאָדיש. ער האָט אָנגעזאָגט די צייט פון דער אויסלייזונג, יענע צייט, ווען דער הימל וועט באַגאָסן ווערן מיט אַן אויסטערלישער ליכטיגקייט, ווען דאָס ניי־געבאָרענע קינד וועט האַלטן די האַנט איבער דער

הייל פון אַ שלאַנג און אַ פּיפּערנאַטער, ווען לײם וועט מגולגל ווערן אין גאָלד און ווען דער מזבח וועט אויפ־בליהען ווי אַ רויז. „דאָס וואָס קאָסט איצט זעכציג כּכּרס, וועט דאַן אַפילו קיין איינציגע פּרוטה ניט קאָסטן. פון די פעלזן וועלן שלאַנגן פאָנטאַנען מיט מילך; אין די ווייַן־קעלטערס וועט מען אַנטשלאָפן ווערן מיט אַ פולן בויך! ווען וועסט דו שוין קומען, דו, אויף וועמען איך וואַרט? נאָך איידער דו וועסט קומען, וועלן אַלע פעלקער פאַלן אויף די קני, און דיין ממשלה וועט געדויערן אייביג, דו דור המלכם זון!"

באַ די ראָזיגע ווערטער האָט זיך דער שר צוריק אַ וואָרף געטאָן, וואָרום דער נאָמען פון דור המלכם אַ זון האָט אים באַליידיגט ווי אַ סטראַשונעק.

יוחנן האָט אים איצט אָנגעהויבן צו זידלען פאַר זיין מלוכה — „עס איז נישטאָ קיין אַנדער מלך, אַ חוץ דעם אויבערשטן!" — און דאָ האָבן זיך אָנגעהויבן צו שיטן זידלערייען פאַר זיינע בילדער, אויסגעהאַקט אין שטיין, פאַר זיינע כּלים פון עלפנביין, פאַר זיינע גערטנער, וואָרום ער איז ניט בעסער פאַר דעם פּושע אַחאָב!

אַנטיפּאַס האָט אָפּגעבראָכן דאָס קייטל פון זיין חותם, וואָס איז געהאַנגען אויף זיין ברוסט, און האָט עס אַרייַנגעוואָרפן אין גרוב אַריין. ער האָט אים געהייסן שווייגן.

די שטים האָט געענטפערט:

— איך וועל שרייען, ווי אַ בער, ווי אַ ווילדער אייזל, ווי אַ פרוי, וואָס גייט צו קינד! דיין שטראָף ליגט שוין אין דיין זינדיג לעבן מיט דיין ווייב. גאָט באַשטראָפט דיך מיט אַ אומפרוכטפּערקייט פון אַ מוילאייזל!

בּאַ די ראָזינע ווערטער האָבּן זיך פון אַלע זייטן געלאָזט הערן געלעכטערס. זייער קלאַנג איז געווען ענליך צו דעם קלאַנג פון כוואַליעס, וועלכע שלאָגן זיך אָן אָן דעם בּרעג.

וויטעליוס האָט נישט אַנדערש געוואָלט ווי בּלייבּן און הערן ווייטער. דער פּאַרטייטשער האָט קאַלטבּלוטיג איבּערגעחזרט אויף דער שפּראַך פון די רוימער אַלע זידלערייען, וועלכע יוחנן האָט אַרויסגעשריען אין זיין אייגענער שפּראַך. דער שר און הערָאָדיאַדע האָבּן זיי געמוזט אויסהאַלטן צוויי מאָל. אַנטיפּאַס האָט קוים אָפּגעכאַפּט דעם אָטעם, און הערָאָדיאַדע האָט אַלץ געקוקט אינם אָפּגרונט מיט אַן אָפּענעם מויל.

דער שרעקליכער פּאַרשוין האָט פּאַרוואָרפן דעם קאָפּ, און אָנכאַפּנדיג זיך פאַר די אייזנס פון דער גראַטע, האָט ער צווישן זיי אַריינגעשטעקט זיין געזיכט, וואָס האָט אויסגעזעהן ווי אַ געריכטער קוסט, צווישן וועלכן עס האָבּן געפינקלט צוויי פלאַם־פייערדיגע קוילן:

— אַ, דו בּיסט עס, איזבל! דו האָסט אים פּאַרכשופט מיט דעם סקריפּ פון דיינע שיך. דו האָסט געהירזשעט, ווי אַ קליאַטשע, דו האָסט אויפגעשטעלט דיין געלעגער אויף די בּערג, כּדי דאָרט צו בּריינגען דיינע קרבּנות! גאָט וועט אַראָפּרייסן דיינע אוירינגלאַך, דיינע פּורפּורנע קליידער, דיינע לייוונטענע שלייערס, די רינגען פון דיינע הענט און דיינע פיס, די גילדענע בּלעכלאַך, וואָס בּאָמ־בּלען זיך איבּער דיין שטערן, ער וועט צונעמען בּאַ דיר דיינע זילבּערנע שפּיגלען, דיינע פאָכערס מיט די שטרויס־פּעדערן, די פּערלמוטערנע פּאָדעשוועס, וועלכע מאַכן העכער דיין וואוקס, די פּראַכט פון דיינע דימענטן, די פּאַרפומע פון דיין האָר, די פאַרבּן פון דיינע נעגל, אַלע

המצאהלאַך פון דיין שיינקייט און איידלקייט; עס וועלן ניט קלעקן קיין שטיינער, כּדי דיך צו פאַרשטיינערן פאַר די זינד פון דיין זנות!

הערראָדיאַדע האָט זיך אַרומגעקוקט פון אַלע זייטן, זוכנדיג באַ עמיצן אַ הילף. די פרושים האָבן צבועותדיג אַראָפּגעלאָזט די אויגן. די צדוקים האָבן אָפּגעדרייט די פּנימער, ווייל זיי האָבן מורא געהאַט, טאָמער וועט זיך דער אויבערקאָנסול פילן באַליידיגט. אַנטיפּאַס איז געווען אַזוי דערשלאָגן, אַז מען האָט געמיינט, אַז אָט, אָט שטאַרבט ער אַוועק.

די שטים איז דערווייל וואָס ווייטער אַלץ שטאַרקער געוואָרן; זי האָט זיך צעשפּילט און צעוואַקסן און האָט זיך אָנגעהויבן צו קייקלען אין דער לופטן, ווי אַ געהילך פון אַ דונער, און פאַרשטאַרקט דורך דעם ווידער־קול פון די בערג, האָט זי באָמבאַרדירט די פעסטונג מיט אירע פיל־גאָרנדיגע קלאַנגען.

— שטרעק זיך אויס אין דעם שטויב, דו טאָכטער פון בבל! וואַרף אַוועק דיין פּורפּע, שפּיליע אָפּ דיין גאַרטל, טו אויס דיינע שיך, פאַרקאַטשע דיינע קליידער און שפּרייז אַריבער איבערן טייך! דיין שאַנד וועט אַנט־פּלעקט ווערן, דיין בזיון וועט געזעהן ווערן! דו וועסט זיך שטיקן פון געוויין! גאָט איז מאוס געוואָרן דער ברוד פון דיינע זינד! פאַרשאָלטענע, פאַרשאָלטענע! פּגר אַוועק ווי אַ הונט!

די קלאַפּ־טיר האָט זיך צוגעמאַכט, דאָס רעקל האָט זיך אַראָפּגעלאָזט. מנחם האָט געוואָלט דערהרגענען יוחנן. הערראָדיאַדע איז נעלם געוואָרן. די פּרושים האָבן זיך געפילט באַליידיגט. אַנטיפּאַס האָט זיך געפּרובט פאַר־ענטפערן.

— בלי ספק, האָט אליעזר אַ זאָג געטאָן, דעם ברר־דערס שוועסטער מוז מען נעמען פאַר אַ ווייב, אָבער הערראָדיאַדע איז ניט געווען קיין אלמנה, און אַ חוץ דעם, האָט זי געהאַט אַ קינד, און אין דעם איז באַשטאַנען איר חטא.

— אַ טעות, אַ טעות! — האָט יונתן דער צרוקי גע־ענטפערט, דער דין פּסעלט אַזוינע זיווגים, אָבער אַ בפירושער לאַו איז דערויף נישטאָ.

— אַזוי צי אַזוי! מען איז צו מיר אומגערעכט, האָט אַנטיפּאַס געענטפערט, וואָרום סוף כל סוף האָט דאָך אבשלום געשלאָפן מיט זיין פאָטערס ווייבער, יהודה מיט זיין שנור, אמנון מיט זיין שוועסטער און לוט מיט זיינע טעכטער.

אולום, וועלכער איז אָקאָרשט אויפגעשטאַנען פונם שלאָף, האָט זיך באַוויזן אין דער דאָזיגער רגע. דער־ווייסנדיג זיך פון דער גאַנצער מעשה, האָט ער זיך געשטעלט אויף דעם שרם צד. אויף אַזוינע קאַטאָוועסלאַך דאַרף מען נישט קוקן; און ער האָט געלאַכט פון יוחננס כעס און פון דער אומצופרידנקייט מצד די כהנים. הערראָדיאַדע, וועלכע איז גראָד געשטאַנען אויף די גרויסע הויז־טרעפּ, האָט צו אים אַ דריי געטאָן דעם קאָפּ.

— אַ טעות אין חשבון, מיין האַר! האָט זי אים געזאָגט, עס איז ניט קיין געלעכטער, ער הייסט דעם פאָלק נישט צאָלן קיין צינזן.

— צי איז עס אַן אמת? — האָט תיכף דער מוכס אַ פרעג געטאָן.

אַלע האָבן געענטפערט אין איין קול, אַז עס איז אַן

אמת, און דער שר האָט פון זיין צר זיי אַלעמען אונטערגעהאַלטן.

לויט וויטעליוסעס מיינונג האָט דער געפאַנגענער געקאָנט אַנטלויפן, און היות ווי אַנטיפּאַסעס גיינג בנוגע דעם געפאַנגענעם זיינען אים חשור געווען, האָט ער אַוועקגעשטעלט אַ שמירה פון סאָלדאַטן בּאַ די טירן, בּאַ די ווענט און אויפן הויף. דערנאָך איז ער אַוועקגעגאַנגען צו זיך אין זיינע חדרים, בּאַליים פון די דעלעגאַציעס פון די כּהנים. איטליכע דעלע־גאַציע האָט אַרויסגעזאָגט אירע טענות, ניט אָנ־רירנדיג די פראַגע פון דעם רעכט אויף ברייננגען קרבּנות. אַלע זיינען זיי צו אים צוגעשטאַנען; ער האָט זיי אַוועקגעשיקט אַהיים און אָפּגעפּטרט.

בּעת יונתן האָט זיך צוריקגעקערט אַהיים, האָט ער דערזעהן אַנטיפּאַסן אויף אַ קליינעם טורעם, שמועסנדיג מיט אַ פּאַרשוין אין אַ ווייס קלייד און מיט לאַנגע האָר; דאָס איז געווען אַן איסי. ער האָט בשעת מעשה חרטה געהאַט דערויף, וואָס ער האָט אַנטיפּאַסן אונטערגעהאַלטן. דער שר האָט פאַר זיך געפונען אַ טרייסט אין דעם געדאַנק, אַז פון איצט אָן געפינט זיך שוין יוחנן מער ניט אין זיין רשות און אַז די רוימער האָבן איבּערגענומען די אחריות וועגן דעם געפאַנ־גענעם. וואָס פאַר אַ שווערע משא איז אַראָפּגעפאַלן פון זיינע פּלייצעס! פּנואל איז אין דער ראָזיגער רגע גראָד אַרומגעגאַנגען אויף דעם וועג, וואָס פירט אַרום און אַרום. ער האָט אים אַ רוף געטאָן, און אָנ־ווייזנדיג אויף די סאָלדאַטן, האָט ער אַ זאָג געטאָן:

— זיי זיינען שטאַרקער פאַר אונז! איך קאָן אים ניט בּאַפרייען! איך בּין אין דעם ניט שולדיג!

דער הויף איז געווען פוסט. די שקלאַפן האָבן געשלאָפן. אויף דער רויטקייט פונם הימל, וואָס האָט באַצויגן דעם האָריזאָנט מיט אַ פלאַם־פייערדיגן פאַס, האָבן זיך די קלענסטע שטייענדיגע חפצים אָפּגעצייכנט אין שוואַרץ. אַנטיפּאַס האָט דערקענט די זאַלץ־נריבער פונם ים המלך; די געצעלטן פון די אַראַבער האָט מען שוין ניט געזעהן. זיי זיינען מן הסתם אַוועק־געגאַנגען? עס האָט זיך באַוויזן די לבנה; ער איז באַרוהיגט געוואָרן.

פנואל איז געבליבן זיצן אַ דערשלאָגענער מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ. סוף כּל סוף האָט ער אַנטפּלעקט דאָס, וואָס ער האָט געהאַט צו דערציילן. פון אָנהויב חודש האָט ער אויסגעפאָרשט דעם פאַרטאָגיגן הימל, בעת די גרויסע פערסיי האָט זיך נאָך געפונען אויף דעם העכסטן פּינטל. אַגאַלאַ האָט מען קוים געזעהן, אַלגאָל האָט שוואַך שימערירט, מיראַ־צעטי איז אינ־גאַנצן נעלם געוואָרן, און פון דעם אַלעם האָט ער נעדרונגען, אַז נאָך הייַנטיגע נאַכט וועט אין מאַקערוס שטאַרבן אַ חשובער מענש.

„ווער קאָן דאָס זיין?“, האָט דער שר געטראַכט בּאַ זיך אין האַרצן. „וויטעליוס געפינט זיך אונטער אַ גוטער שמירה; יוחנן וועט מען ניט הרגענען; עס בלייבט אויף אַזאַ אופן קיין אַנדערער ניט ווי איך“.

אפשר וועלן נאָך די אַראַבער צוריקקומען? אָדער דער אויבערקאָנסול איז געוואָר געוואָרן וועגן זיינע באַציהונגען צו די פּאַרטער! די כּהנים ווערן אַ חוץ דעם באַלייט פון די בריונים, וועלכע טראָגן מעסערס אונטער זייערע מלבושים; און דער שר האָט געגלויבט פעסט אין פנואלס שטערנזעהעריי. עס איז אים אַרויפ־

געקומען אויפֿן זינען צו גיין פֿרעגן אַן עצה בײַ העראָדיאַדען, הגם ער האָט זי פֿיינט געהאַט; אָבער זי וועט אים צונעבן מוט, און אַ חוץ דעם, האָט ער זיך ער היום געפֿונען אונטער דער השפּעה פֿון איר אַמאָליגער שיינקייט.

אַז ער איז אַריין אין איר חדר, האָט זיך אויף אַ טישל פֿון פּאָרפּירשטיין געוויכערט קנמון. אומעטום זיינען געווען אָנגעוואָרפֿן פֿאַרשיירענע פּודרעס, מאַזן, שטיקלאַך מאַטעריע, לופֿטיג ווי די וואָלקנס, און שטיי־קערייען גרינגער פֿאַר פֿעדערן.

פֿון פֿנואלס נביאות האָט ער איר ניט דערציילט קיין איינציג וואָרט, ער האָט איר אויך גאָר נישט געזאָגט מכּח זיין מורא פֿאַר די אידן און די אַראַבער; זי וואָלט אים אויפֿגעוואָרפֿן, אַז ער איז אַ פּחדן; ער האָט גערערט נאָר מכּח די רוימער. וויטעליוס האָט אים גאָר נישט געזאָגט מכּח זיינע מיליטערישע פּלענער. ער האָט אים אַ בוראי חושר געווען אין פֿריינטשאַפֿט צו קאַיוסן, בײַ וועמען אַגריפּאַ איז געווען אַן אָפּטער אַריינגייער; מען וועט אים בוראי פֿאַרשיקן, אָדער אַ קשיה אויף אַ מעשה, אפשר אויך דערהרגענען.

העראָדיאַדע האָט זיך געסטאַרעט אים צו באַרוהיגן אין אַ פֿריינטליכן טאָן, וועלכער האָט געשמעקט מיט בטול. זי האָט אַרויסגענומען פֿון אַ קליין קעסטל עפּעס אַ מאָרנעם מעדאַליאָן, באַפּוצט מיט טיבע־ריוסעס בילד. עס איז גענוג צו וויזן דעם ראָזיגן מעדאַליאָן — און די ליקטאָרן וועלן בלייך ווערן פֿאַר שרעק, און אַלע חשדים וועלן ממילא בטל ווערן.

אַנטיפּאַס האָט געפֿרעגט, פֿון וואַנען זי האָט עס.

ער איז פֿאַרכאַפּט געוואָרן פֿון אַ געפֿיל פֿון דאַנק־באַרקייט בנוגע צו איר.

— מען האָט עס מיר געגעבן, האָט זי געענטפֿערט.

פֿון אונטער דעם פֿאָרהאַנג אַנטקעגן זיי האָט זיך אַרויסגערוקט אַן אָרעם, אַ יונגער און שיינער אָרעם, אַזוי ווי פֿאָליקלעט אַליין וואָלט אים אויסגעטאָקט אין עלפֿנביין. אַביסל אומגעלומפּערט, אָבער דאָך פֿול מיט חן, האָט ער אַרומגעפּאָכעט אין דער לופֿטן, סטאַרנדיג זיך אָנצוכאַפּן אַ טוניקע, וואָס מען האָט פֿאַרגעסן אויף אַ בענקל. אַן אַלטע פֿרוי האָט פֿור־נאַנדערגענומען דעם פֿאָרהאַנג און האָט זי דערלאַנגט שטילערהייט.

דער שר האָט זיך אָן עפּעס דערמאָנט, אָבער ער האָט נישט געוואוסט גאַנץ קלאָר אָן וואָס.

— דאָס איז דיין שקלאַפֿין?

— וואָס קער זיך דאָס מיט דיר אָן? — האָט הע־ראָדיאַדע געענטפֿערט.

III

דער זאַל, וואו עס האָט געזאָלט פֿאָרקומען די שמחה, איז פֿול געוואָרן מיט געסט. ער האָט געהאַט אין זיך דריי אָפּטיילונגען, ווי אַ גרויסער קלויסטער; די דאָזיגע אָפּטיילונגען זיינען אָפּגעזונדערט געווען איינע פֿון די אַנדערע דורך סלופּעס פֿון אַלגומים־האָלץ מיט בראָנזענע קנוילן פֿון אויבן, וועלכע זיינען באַפּוצט געווען מיט כלערליי שניצערייען. די סלופּעס האָבן געטראָגן אויף זיך צווי גאַלערייעס מיט עפּענונגען צום

דרויסן צו; אין דער טיפּעניש פונם זאַל האָט אַ דריטע גאַלעריי פון גילדענעם דראָט אַרויסגעשטעלט אירע בייניגע ווענטלאַך אַנטקעגן אַ גרויסן געוועלב, וואָס איז אַרויסגעגאַנגען צום אַנדערן עק פונם זאַל. אין דער גאַנצער לייַנג פון דער אינעווייניגסטער פּאַרטיפונג זיינען אָנגעשטעלט געווען שורות־וויַז ברייטע און לאַנגע טישן; אויף די טישן זיינען געשטאַנען גרויסע לייכטער מיט בינטלאַך ליכט, וועלכע האָבן געפלאַקערט ווי פייערדיגע קוסטעס; צווישן די לייכטער זיינען געווען אָנגעשטעלט ליימענע בעכערס אין פאַרשיידענע פאַרבן, כלים מיט זיסע מאַכלים, געמאַכט פון אייער־ווייסלאַך, און גאַנצע הויפנס וויינטרויבן. וויַיל די סטעליע איז געווען זעהר הויך, זיינען די רויטליכע פלאַמען פון די ליכט וואָס ווייטער, אַלץ דינער און שיטערער געוואָרן, און ליכטיגע פלעקן האָבן שימערירט צווישן צווייגן אַזוי ווי באַנאַכטיגע שטערן. דורכן לאָך פון דער גרויסער עפענונג האָט מען געקאָנט זעהן שטורקאַטשן אויך אויף די דעכער פון די אַרומיגע הייזער; וואָרום אַנטיפּאַס האָט היינט געמאַכט אַ יום־טוב פאַר זיינע פריינט, זיין פאָלק און סתם פאַר איטליכן, ווער ס'איז נאָר געקומען. אינם זאַל האָבן זיך אַרומגעדרייט שקלאַפן, פלינק ווי די הינט, מיט פילצענע שיך אויף די פיס; זיי האָבן אַרומגעטראָגן שיסלען מיט מאַכלים.

דער אויבערקאָנסול האָט פאַרנומען אַ באַזונדערן טיש אונטער אַ באַגילדעטער בימה, געמאַכט פון פייגנבוים־האָלץ. דער טיש איז אַרום און אַרום געווען באַהאַנגען מיט טעפּיכן, אַזוי אַז ער האָט אויסגעזעהן ווי אַ געצעלט. וויטעליוס, זיין זון און אַנטיפּאַס זיינען געווען אָנגעלענט אָן דריי בעטלאַך פון עלפנביין; דער

אויבערקאָנסול איז געזעסן נעבן דער טיר פון דער לינקער זייט, אולוס איז געזעסן פון דער לינקער זייט, און אַנטיפּאַס — אין דער מיט. דער שר האָט גע־טראָגן אויף זיך אַ שווערן, שוואַרצן מאַנטל אין פּאַר־ שיידענע קאָלירן, אַזוי אַז דעם עצם געוועב פון דער מאַטעריע האָט מען גאָר נישט געקאָנט אַרויסזעהן; די שפּיצן פון זיינע באַקנביינער זיינען געווען אָנגעפּודרעט, די באָרד האָט געהאַט די פאָרם פון אַ פאָכער און די האָר זיינע, באַזייט מיט בלויע פּודרע־שפּריינקלאַך, זיינען געווען צונויפגעבונדן מיט דעם אַזוי אָנגערופענעם קיניג־ ליכן ריאַדעם—אַ זיידן טיכל, באַזעצט מיט טייערע שטיינער. וויטעליוס איז געווען אָנגעטאָן אין זיין ברייטן רוימישן מאַנטל, און איבער די פּלייצעס איז בײַ אים אַראָפּ־ געהאַנגען באַלכסון זיין ברייטער פּורפּורנער פּאַס, אָן וועלכן עס האָבן זיך געהאַלטן זיינע כלי־זין. אולוס האָט אויף זיך געטראָגן אַ פיאָלעט־זיידענעם מאַנטל מיט זילבערנע פּאַסן; די האָר זיינען געווען בײַ אים פריזירט אין דער פאָרם פון אַ פיל־נאָרנדיגן טורעם, און אַ קייט מיט סאַפיר־שטיינער האָט געבלישטשעט און זיך געבאָמבלט אויף זיין ברוסט, וועלכע איז געווען פעט און ווייס ווי די פון אַ פרוי. אויף אַ מאַטראַץ נעבן אים איז געזעסן, די פיס אַריבערגעוואָרפן איינער איבערן אַנדערן, זעהר אַ שיין יונגל, וועלכער האָט די גאַנצע צייט געשמייכלט. דאָס דאָזיגע יונגל האָט אולוס איינמאָל דערטאַפּט ערגיץ אין אַ קיך פונם פּאַלאַץ, און פון דעמאָלט אָן האָט ער שוין אָהן אים ניט געקאָנט לעבן; ער האָט אים גערופן „אַזיאַט“, ווייל ער האָט זיין כאַלדעאישן נאָמען נישט געקאָנט אויס־ ריידן און גערייינקען. אָפט פלעגט ער זיך צולייגן אויף

דער סאָפּקע, און דאַן זיינען זיינע נאַקעטע פיס אַראָפּ־געהאַנגען איבער דעם פאַרזאַמלטן עולם.

צו דער ראָזינער זייט צו זיינען געזעסן די כּהנים, אַנטיפּאַסעס פאַרוואַלטערס, די תּושבים פון ירושלים און די גובערנאַטאָרן פון די גריכישע שטעט; אונטער דעם אויבערקאָנסול זיינען געזעסן מאַרצעלוס מיט די מוכסים, דעם שרם גוטע פריינט און פאַרשיידענע פאַרשוינען פון קאַנאַ, פּטאָלעמאַאידע און יריחו; און דערנאָך, ווייטער אונטן, זיינען געזעסן אָהן אַ באַשטימטן סדר תּושבים פונם באַרג לבנון און אַלטע סאָלדאַטן, וועלכע האָבן נאָך געדינט באַ הורדוס המלך: צוועלף טראַציער, אַ גאַליער, צוויי גערמאַנען, פּאַסטוכער פון אדום, הירשן־יעגערס, דער סולטאַן פון פּאַלמירע און מאַטראָסן פון עציון־גבר. פאַר איטליכן פון זיי איז געלעגן אַ קיכל פון אַ ווייכן טייג, כּדי אָפּצווישן דערמיט די פינגער; פון אַלע זייטן האָבן זיך געצויגן אָרעמס, ווי ווי די העלזער פון ווילדע פויגלען, און האָבן גענומען מאַסלינעס, פיסטאַשקעס און מאַנדלען. אַלע פּנימער האָבן געשיינט פאַר שמחה אונטער קרענץ פון בלומען.

די פּרושים האָבן זיך אָפּגעזאָגט פון די ראָזינע קרענץ, ווייל זיי האָבן עס געהאַלטן פאַר איינעם פון יענע מיאוסע מנהגים, וועלכע קומען פון רוים. אַז מען האָט זיי באַשפּריצט מיט חלבונה און קטורת, האָבן זיי אַ ציטער געטאָן, מחמת מיט די ראָזינע בשמים פלעגט מען זיך באַנוצן אינם בית־המקדש. אולום האָט מיט זיי אָנגעריבן די פּאַכוועס, און אַנטיפּאַס האָט אים צוגעזאָגט צו געבן אַ גאַנצן וואָגן דערפון און דערצו נאָך דריי קערב מיט יענע בשמים, צוליב

װעלכע קלעאָפּאַטראַ האָט אַמאָל געקראָגן אַזאַ חשק צו פּאַלעסטינע. הינטער אים האָט זיך אַװעקגעזעצט אַן אָפּיצער פֿון דער טיבעריאַדער סאָלדאַטן־ראָטע; ער האָט געװאָלט פֿאַרפֿירן אַ שמועס מיט אים װעגן חשובע, אויסטערליש חשובע, פּאַסירונגען. אָבער אולום האָט זיך נישט איינגעהערט אין זיינע דערציילונגען, מחמת ער האָט זיך גראָד שטאַרק פֿאַראינטערעסירט מיט דעם שמועס פֿונם אויבערקאָנסול און מיט דעם, װאָס מען האָט געהערט בײַ די אַרומיגע טישן. און געהערט האָט מען מכּח יוחנן און נאָך אַזוינע פֿאַרשוינען; אָט האָט שמעון פֿון גיטאָי אָפּגעװאָשן די זינד מיט פֿייער. אָט האָט איינער אַ ישוע...

— דער ערגסטער פֿון אַלעמען, האָט אליעזר אויסגעשריען, ס'רא מיאוסער קאָמעדיאַנשטשיק!

הינטער דעם שר האָט זיך עמיצער אויפֿגעהויבן; ער איז געװען בלייך, װי דער װייסער זוים פֿון זיין לאַנגען מאַנטל. ער האָט זיך אַראָפּגעלאָזן פֿון אויבן און האָט אַ רוף געטאָן מיט אַן אויפֿװאַרף צו די פּרושים:

— אַ ליגן! ישוע באַװייזט נסים!

אַנטיפּאַס האָט געזאָגט, אַז ער װאָלט אַ בעלן געװען צו זעהן אַזאַ מין נס מיט זיינע אייגענע אויגן.

— דו האָסט אים באַדאַרפֿט ברענגען צו פֿירן אַהערצו. אַדרבא, דערצייל אונז, לאָמיר הערן!

דער מענש, װעלכער האָט זיך געהאַט געװענדט צו די פּרושים, האָט איצט אָנגעהויבן צו דערציילן, אַז היות װי בײַ אים, בײַ יעקבן, איז די טאָכטער געװען קראַנק, איז ער אַראָפּגעפֿאָרן קיין קאַפּערנאַאום, כּדי בעטן דעם רבין, ער זאָל זי היילן. דער רבי האָט געענטפֿערט: „קער זיך אום צוריק אַהיים, זי איז

שוין געהיילט״. אַז ער איז צוריקגעקומען אַהיים, האָט ער זי געפונען אויפן שוועל פון דער שטוב; זי האָט זיך אויפגעהויבן פונם געלעגער אין דערזעלבער רגע, ווען דער זונען־ווייזער פונם פּאַלאַץ איז געשטאַנען אויף דריי, און דאָס איז פּונקט געווען די שעה, ווען ער האָט גערעדט מיט ישוע.

„נו, איז וואָס?״, האָבן געענטפערט די פּרושים, „עס זיינען בוראַי פאַראַן געוויסע מיטלען, עס זיינען פאַראַן פאַרשיידענע גראָזן און קרייטעכצער, וועלכע פאַרמאָגן אַ וואונדערליכן כח. וואָס דאַרף מען מער? אַז אַט, למשל, אין מאַקערוס גופא געפינט מען אָפט אַזאַ מין גראָז, וואָס אַז מען רייבט זיך מיט דעם אָן, איז מען באַוואָרנט קעגן וואונדן; אָבער היילן פון דערווייטנס, נישט זעהענדיג און נישט באַרירנדיג דעם חולה, דאָס איז אַן אוממעגליכע זאַך, סיידן ישוע באַנוצט זיך מיט טייוואָלים און שדים״.

און אַנטיפּאַסעס פריינט, די גובערנאַטאָרן פונם גליל, האָבן צוגעבאַמבקעט, שאָקלענדיג מיטן קאָפּ: „עס איז קלאָר ווי דער טאָג, אַז מיט טייוואָלים״.

שטייענדיג צווישן זייער טיש און דעם טיש פון די כהנים, האָט יעקב געשוויגן מיט אַ מינע פון ווייכקייט און גדלות.

זיי האָבן געפאָדערט פון אים, ער זאָל ריידן: „פאַר־ענטפער זיין מאַכט!״

ער האָט איינגעבויגן די פּלייצעס און האָט אַ זאָג געטאָן שטילערהייט און פּאַוואָליע, אַזוי ווי ער וואָלט זיך דערשראָקן פון זיך אַליין:

— צי ווייסט איר דען נישט, אַז דאָס איז משיח אַליין?

אַלע כּהנים האָבן זיך בּאַ די דאָזיגע ווערטער אָנגע־
קוקט איינער דעם אַנדערן. וויטעליוס האָט געפרעגט,
וואָס דאָס וואָרט משיח באַטייט. זיין פּאַרטייטשער
האָט זיך אַביסל פאַרטראַכט און דערנאָך געענטפערט.
„משיח", האָט ער געזאָגט, „הייסט בּאַ זיי אַ בּאַפרייער,
וועלכער וועט בּריינגען אין זייער רשות אַלע זאַכן
אויף דער וועלט און אַרונטערוואַרפן אונטער זייער
שליטה אַלע פעלקער. עס זיינען פאַראַן אַזוינע צווישן
זיי, וועלכע זאָגן, אַז מען דאַרף וואַרטן אויף צוויי
משיחים. דער ערשטער פון די דאָזיגע משיחים וועט
פאַלן דורך דער האַנט פון גוג און מגוג, די שרים
פון צפון, אָבער דער אַנדערער וועט מאַכן אַ סוף צו
דעם שר פון בּייז. אויף די דאָזיגע משיחים וואַרטן זיי
איטליכע רגע אין משך פון גאַנצע דורות און יאָר־
הונדערטער".

דאָ האָט אליעזר גענומען דאָס וואָרט נאָך דעם,
ווי די כּהנים האָבן זיך צווישן זיך צונויפגערערט.

קודם כּל וועט משיח אַרויסקומען פון דוד המלכן און
נישט פון אַ סטאָליער; און והשנית, וועט ער מקיים
זיין און פאַרפעסטיגן די תּורה; דער דאָזיגער נוצרי אָבער
פאַלט אויף איר אָן; און אַ חוץ דעם אַלעם,
וועט פריהער מוזן קומען אליהו הנביא, און דאָס איז
די שטאַרקסטע ראיה.

דערויף האָט יעקב געענטפערט:

—אָבער אליהו הנביא איז דאָך שוין געקומען!

„אליהו, אליהו!", האָט דער גאַנצער עולם איבער־
געחזרט פון איין עק זאַל בּיז צום אַנדערן.

אַלע האָבן זיי אין זייער פאַנטאַזיע דערזעהן אַ זקן;
איבער זיין קאָפּ האָט געשוועבט אַ מחנה פון ראָבן;

אַ מזבח איז פֿאַרבּרענט געוואָרן פֿון אַ בּליץ, און פֿאַלשע כּהנים, עבֿודה־זרהניקעס, זיינען אַריינגעוואָרפֿן געוואָרן אין טייך אַריין. די ווייבּער אויף די גאַלערייעס האָבּן בּשעת מעשה געטראַכט וועגן דער אלמנה פֿון סאַרעפּטאַ.

יעקבֿ האָט אָהן אַן אויפֿהער געטענעט, אַז ער קען אים. ער האָט אים געזעהן! און דאָס פֿאָלק אויך!

— ווי הייסט ער?

מיטן גאַנצן כּח האָט ער אַ געשריי געטאָן: „יוחנן!“

אַנטיפּאַס איז אַנידערגעפֿאַלן אַהינטער, אַזוי ווי ער וואָלט געקראָגן אַ קלאַפּ אין מיטן בּרוסט. די צדוקים האָבּן אַ שפּרונג געטאָן אויף יעקבֿן.

אליעזר האָט גערדרשענט און האָט זיך געפּלייסט, דער עולם זאָל אים הערן. אַז עס איז ווידער שטיל געוואָרן, האָט ער זיך איינגעוויקלט אין זיין מאַנטל און האָט אָנגעהויבּן צו פֿרעגן שאלות, ווי אַ שופֿט.

— ווי בּאַלד אַז דער נבֿיא איז געשטאָרבּן...

אַ געמורמל האָט אים איבּערגעשלאָגן די רייד. מען האָט געגלויבּט, אַז אליהו איז ניט געשטאָרבּן, נאָר נעלם געוואָרן.

ער איז אין כּעס געוואָרן אויף דעם גאַנצן עולם און האָט ווייטער אויסגעפֿרעגט:

— מיינסטו אפֿשר, אַז ער איז אויפֿגעשטאַנען תּחית המתים?

— פֿאַרוואָס דען ניט? — האָט יעקבֿ געענטפֿערט.

די צדוקים האָבּן געקוועטשט מיט די פּלייצעס. יונתן האָט ווייט פֿונאַנדערגעעפֿנט זיינע קליינע אויגן און האָט זיך געסטאַרעט צו לאַכן ווי אַ קאָמעדיאַנטשיק. עס איז נישטאָ קיין נאַרישערע זאַך ווי דאָס, וואָס דער

גוף ווִיל לעבן אייביג; און צוליב דעם אויבערקאָנסול האָט ער רעקלאַמירט דעם פּערז פון אַ ריכטער פון יענער צייט:

Nec crescit, nec post mortem durare videtus.

אין דער אייגענער צייט האָט זיך אולוס אַ בויג געטאָן איבערן קאַנט פון זיין סאָפקע, — מיט אַ פאַרשוויצטן שטערן, אַ גרינער צורה און האַלטנדיג די הענט איבערן בויך.

די צדוקים האָבן זיך געמאַכט, אַז זיי זיינען שטאַרק צערודערט — צו מאָרגן וועלן זיי קריגן דאָס רעכט פון די קרבנות; אַנטיפאַס האָט אַרויסגעוויזן גרויס צער, וואָס איז דערגאַנגען ביז יאוש; וויטעליוס איז געבליבן קאַלטבלוטיג, הגם ער האָט שטאַרק מורא געהאַט, וואָרום מיט דעם טויט פון זיין זון וואָלט ער פאַרלוירן זיין גאַנצע רייכקייט. אָבער אולוס האָט נאָך נישט אַלץ אַראָפּגעשלינגען, ווי ער האָט שוין ווידער געוואָלט עסן. „זאָל מען מיר געבן דעם שטויב פון מירמלשטיין, דעם שיפער־שטיין פון נאַקסאָס, ים־וואַסער, וואָס עס איז! צי זאָל איך נישט נעמען אַ וואַנע?" ער האָט גענומען אַביסל פון דעם איי־ווייסלאַך־קרעם, האָט געהאַט אַ קליין ישוב הדעת צווישן אַ שיסעלע פון דעם מאַכל קאָממאַזשן און געבראָטענע ראָזע־פאַרביגע טייבעלאַך און האָט צום סוף באַשלאָסן צו נעמען זיך פאַר האָניג־קירבעסן. דער אַזיאַט האָט אים באַטראַכט מיט גרויס התמרה, וואָרום אַזאַ מין אייזערנע גבורה אין דער אַכילה איז פאַר אים געווען אַ סימן, אַז ער האָט דאָ פאַר זיך אַ וואונדערליך באַשעפעניש און פון אַ מין העכערן סאָרט.

מען האָט דערלאַנגט אָקסענע נירן, סאָלאָוועיטשיקעס, געהאַקט פלייש אין בלעטער פון ווייַנשטאָק־צווייַגלאַך; די כהנים האָבן זיך דערווייַל מתוכּח געווען מכּח דעם ענין פון תּחית המתים; אַממאָניוס, דער תּלמיד פון פילון האַלעקסנדרוני, האָט זיי געהאַלטן פאַר שוטים, אַרויס־זאָגנדיק וועגן זיי זיין מיינונג די גריכן, וועלכע זיינען נעבן אים געזעסן, וואָרום די גריכן האָבן געלאַכט פון נביאות און וואָרזאָגעריי. מאַרצעללוס און יעקב האָבן זיך געחברט איינער מיט דעם אַנדערן. דער ערשטער האָט דערציילט דעם צווייטן, וואָס פאַר אַ תּענוג ער האָט געפילט, אָננעמענדיק דאָס מיטראַ־גלויבן, און יעקב האָט אים צוגערעדט, ער זאָל בעסער אַריבערגיין צו ישוען. די פּאַלם־ און די טאַמאַריסקע־ווייַנען, די ווייַנען פון צפת און ביבלאָס האָבן זיך געגאָסן פון די קריגלאַך אין די פלעשלאַך, פון די פלעשלאַך אין די בעכערס און פון די בעכערס אין די העלזער אַריין; מען האָט געפּלוידערט, און די הערצער זיינען פריי געוואָרן; יותם האָט אויסגעזאָגט, אַז ער רינט כּוכבים ומזלות, הגם ער איז אַ איד. אַ סוחר פון אַפּאַקאַ האָט אויסדערציילט מיט אַלע פּישטשעווקעס אַלע נסים ונפלאות, וואָס ער האָט גע־זעהן מיט זיינע אייגענע אויגן אין דעם הייליגן הויז פון יעראַפּאָלים; זיי האָבן אים געהערט מיט אָפענע מיילער און געפרעגט, וויפיל עס דאַרף קאָסטן די נסיעה אַהינצו. די אַנדערע זיינען געשטאַנען שטאָל און אייזן פאַר זייער אייגענער אמונה, די אמונה פון זייער לאַנד און פון זייער פאָלק. איינער פונם ווייטן צפון, כּמעט אַ בלינדער, האָט געזונגען אַ פּזמון לכּבוד דעם סקאַנדינאַווישן פאָרבאַרג, וואו די געטער באַ־

ווייזן זיך מיט שטראַלן אַרום זייער געזיכט. תּושבים פון שכם האָבן ניט געגעסן קיין טורטלטויבן, מחמת די טויב אַציִמאַ איז בײַ זיי געווען הייליג. עטליכע פון די געסט האָבן געשמועסט שטייענדיגערהייט אין דער מיט פונעם זאַל. אין דער לופט האָט זיך אַרומגעטראָגן אַ געפּל, אין וועלכן עס האָבן זיך צונויפגעמישט די אויסעטער־מונגען פון די געסט מיט דעם רויך פון די ליכט. עס האָט זיך באַוויזן פּנואל, פאַרבייגייענדיג בײַ די ווענט. ער איז געקומען אויסצופאָרשן דעם הימל, אָבער ביז צו אַנטיפּאַסן איז ער נישט צוגעקומען, וואָרום ער האָט מורא געהאַט פאַר די פלעקן פון בוימל, וועלכע די אסיים האָבן געהאַלטן פאַר טמא.

מען האָט פּלוצים דערהערט, ווי עמיצער קלאַפּט אינעם טויער פונם שלאָס. אַלע האָבן געוואוסט, אַז יוחנן זיצט דאָרטן פאַרשפּאַרט. מענטשן מיט שטור־קאַטשן האָבן געקלעטערט אויף דער סטעזשקע; אויפן שמאָלן וועג אונטן האָט געשווויבלט און געגריבלט אַ שוואַרצע מאַסע, וועלכע האָט געשריען אַלע ווײַלע: „יוחנן, יוחנן!“

— פון אים קומען אַלע צרות! האָט יונתן אַ זאָג געטאָן.

— אויב ער וועט ווײַטער פּראַווען זיינע שטיק, וועט מען בּרלות ווערן, האָבן מוסיף געווען די פּרושים.

און מען האָט אָנגעהויבן אויפצוואַרפן פון אַלע זייטן:

— באַשיץ אונז!

— זאָל מען מאַכן אַ סוף צו דער גאַנצער זאַך!

— דו וואַרפסט אַוועק דיין אמונה!

— ביסט אַ פּושע ווי אַלע הורדוסעס!

— איך בין ווייניגער פּושע ווי איר, האָט אַנטיפּאַס

געענטפערט, ווער האָט אויפגעבויט אייער בית־המקדש, ווען ניט מיין פאָטער!

די פּרושים, וואָס זיינען געווען פון מתתיהוס חסידים און וואָס זייערע עלטערן זיינען אַרויסגעטריבן געוואָרן פון ארץ ישראל, האָבן דאַן אָנגעהויבן אויפצוואַרפן דעם שר די חטאים און פאַרברעכן פון זיין משפחה. זיי האָבן געהאַט שפּיציגע שאַרבנס, צעשויבערטע בערד, שוואַכע און בייזע הענט; אַנדערע פון זיי האָבן גע־האַט פלאַטשיגע פּנימער, גרויסע קיילעכדיגע אויגן און די מינע פון בולדאָגן. אַן ערך אַ טוץ פאַרשוינען, שרייבערלאַך און משרתים פון כּהנים, וועלכע האָבן זיך מפרנס געווען פון די רעשטלאַך פון די קרבּנות, האָבן זיך אַ וואָרף געטאָן ביז צום אונטערשטן טייל פון דער בּימה און האָבן אַנטיפּאַסן געסטראַשעט מיט זייערע מעסערס. אַנטיפּאַס האָט זיך אָנגעהויבן מיט זיי אויס־צוטענען, און די צדוקים האָבן אים שוואַך אונטער־געהאַלטן. אָבער מנחם האָט אים צוגעוואונקען, ער זאָל אַוועקגיין, וואָרום וויטעליוס האָט געגעבן אַן אָנצוהערע־ניש, אַז דער גאַנצער ענין קער זיך מיט אים ניט אָן.

די פּרושים, וואָס זיינען געבליבן זיצן אויף זייערע ערטער, זיינען אַריינגעקומען אין אַ ווילדער רציחה; זיי האָבן צעבראָכן די טעלערס, וועלכע זיינען געשטאַנען פאַר זיי. די מעשה דערפון איז געווען, וואָס מען האָט זיי דערלאַנגט אַ געבּו׳אָטנס, וואָס מעצען פלעגט אַזוי האַלט האָבן — דאָס פלייש פון אַ ווילדן אייזל. דאָס איז אָבער געווען פאַר זיי בּשר טריפה.

אולוס האָט דערבּיי פון זיי חוזק געמאַכט מכּח דעם קאָפּ פונם אייזל, פאַר וועמען זיי בוקן זיך אין זייער בית־המקדש, אַזוי דערציילט מען; אַ חוזק דעם,

האָט ער זיך געוויצלט מכּח דעם, וואָס זיי מיאוסן זיך אַזוי פאַר חזיר־פלייש: מן הסתּם דערפאַר, וואָס די ראָזיגע חיה האָט אַמאָל געהרגעט זייער ווייך־גאָט באַקכוס; און אַז זיי זיינען גרויסע שכּורים, דאָס איז דאָך ידוע, ווארום מען האָט אין זייער בית־המדרש געפונען אַ גילדערנעם ווײַנשטאָק.

די כּהנים האָבן ניט פאַרשטאַנען, וואָס ער רעדט. פינע, אַ תּושב פונם גליל, האָט עס נישט געוואָלט איבערזעצן אויף זייער לשון. אולום איז מוראָדיג אין כּעס געוואָרן, ווארום, אַ חוץ דעם, איז ער צערייצט געוואָרן נאָך פון אַן אַנדער סבּה: דער אַזיאַט איז פּלוצים נישט געוואָרן, ווארום ער האָט מורא געקראָגן און איז אַנטלאָפן. און בכלל איז אים די גאַנצע סעודה נמאס געוואָרן — די מאַכלים זיינען געווען גראָב און נישט צוגעגרייט ווי עס באַדאַרף צו זיין! אָבער ער האָט זיך תּיכּף באַרוהיגט, דערזעהענדיג פאַר זיך עקן פון סירישע שעפּסן, וועלכע זיינען בפּועל ממש אָנגעשטאָפּט געווען מיט פעטקייט.

וויטעליוס האָט געפונען, אַז די אידן זיינען מיאוסע נפשות. צי איז נישט זייער גאָט יענער מולך, וועמעס מזבחות ער פלעגט אָפט אָנטרעפן אויף די וועגן? עס זיינען אים דערביי אַרויפגעקומען אויפן זינען די קרבּנות פון קינדער און די מעשה מיט יענעם פאַרשוין, וועמען זיי פלעגן קאָרמענען בשתיקה, כּדי ער זאָל פעט ווערן. זיין לאַטייניש האַרץ האָט נישט געקאָנט פאַרטראָגן זייער פאַנאַטיזם, זייער שנאה צו בילדער, זייער אומגעלומפּערטע עקשנות.

דער אויבערקאָנסול האָט שוין געוואָלט אַוועקגיין, אָבער אולום האָט נאָך געוואָלט בלייבן. ער האָט זיין

מאַנטל אַראָפּגעלאָזן ביז די לענדן און איז געלעגן הינטער אַ באַרג מיט עסנוואַרג. ער איז געווען צו זאַט, כּדי ער זאָל קאָנען עפּעס נעמען דערפון, אָבער אָפּ־זאָגן זיך פון זיי האָט ער אויך נישט געקאָנט.

די התלהבות פונם פאָלק האָט זיך דערווייל וואָס ווייטער, אַלץ מער צעוואַקסן. מען האָט געחלומט מכּח אַן אייגענע מלוכה אָהן די אויבערהערשאַפט פון די רוימער. מען האָט צוריקגערופן אין זכּרון די אַמאָליגע גרויסקייט פונם פאָלק ישראל. אַלע בעלי־נצחון און איינגעמער פון לענדער זיינען באַשטראָפט געוואָרן, דהיינו: אַנטיגאָנוס, קראַסוס, וואַרוס...

„אומגליקליכע נפשות!" האָט דער אויבערקאָנסול אַ זאָג געטאָן; ער האָט פאַרשטאַנען סיריש און מיט זיין פאַרטייטשער פלעגט ער זיך באַנוצן נאָר צוליב דעם, כּדי ער זאָל בשעת מעשה קאָנען באַקלערן וואָס צו ענטפערן.

אַנטיפּאַס האָט אויף גיך אַרויסגענומען דעם מעד־ראַליאָן און האָט אים געהאַלטן אַזוי, אַז אַלע אַרום זיין טיש האָבן געקאָנט זעהן דעם קיסרס בילד.

פּלוצים האָבן זיך פונאַנדערגערוקט די ביידע פאָר־האַנגען פון דער באַגילדעטער גאַלעריי און בא דעם העלן שיין פון די ליכט, צווישן שקלאַפן און קראַנצן פון ווינט־בלומען, האָט זיך באַוויזן העראָדיאַדע. אויפן קאָפּ האָט זי געטראָגן אַ אַסיריש הייבל, וואָס איז פאַרבונדן געווען איבערן האַלז מיט סטענגעס; אירע געקרייזלטע האָר האָבן זיך צעשאָטן איבער אַן אַלט גריכיש קלייד אין שאַרלאַך־רויטער פאַרב און מיט שפּאַלטן פון ביידע זייטן אין דער לייגג פון די אַרבל; זי האָט זיך אַנידערגעשטעלט צווישן די צוויי גרויסע, אין שטיין אויסגעהאַקטע, לעמפּערטן, וועלכע

זיינען געשטאַנען פון ביידע זייטן פון דער טיר און וועלכע זיינען ענליך געווען צו יענע חיות, וואָס מען האָט געפונען אין די אוצרות פון די אַזוי אָנגערופענע אַטרידן, די יורשים פונם גריכישן קיניג פון אַרגאָס; אין יענער רגע האָט זי אויסגעזעהן, ווי קיבעלע, די געטין פון דער ערד און דער נאַטור צווישן אירע לייבן. האַלטנדיג אין דער האַנט איינם פון יענע הייליגע שיסע־לאַך, אין וועלכע מען איז מקריב פאַרשיידענע קריי־טעכצער, קטורתן און וויינען פאַר די געטער, האָט זי פון דער הייך איבער אַנטיפּאַסעס קאָפּ אַ געשריי געטאָן:

— לאַנג זאָל לעבן דער קיסר!

די ראָזיגע באַגריסונג איז איבערגעחזרט געוואָרן פון וויטעליוסן, אַנטיפּאַסן און די כהנים. אָבער דאָ האָט זיך אין דער טיפענייש פונם זאָל דערהערט אַ געמורמל פון התפּעלות — אַ יונג מיידל איז נאָר וואָס אַריין אין זאַל.

אונטער אַ בלויליכן שלייער, וועלכער האָט באַדעקט איר קאָפּ און איר ברוסט, האָט מען געקאָנט קלאָר אַרויס־זעהן די האַלבקייליכדיגע ברעמען איבער אירע אויגן, די איידל־שטיין־פאַרבינגע אויערן און די ווייסקייט פון איר הויט; אַ זיידן טיכל אין אַ גרוי־בלויער פאַרב האָט באַדעקט אירע פּלייצעס און אַ גאַרטל האָט עס פאַרהאַלטן באַ די לענדן, אויסגעשטיקט מיט גאָלד; זי האָט געטראָגן קורצע, שוואַרצע הויזן, וואָס זיינען באַזייט געווען מיט די אַזוי אָנגערופענע מאַנדראַגאָרע־וואָרצלען, מיט יענע בלומען־געוויקסן, וועלכע, ווי די אַלטע פעלקער האָבן געגלויבט, פאַרמאָגן אַ כח פון כשוף; זי האָט געקלאַפּט מיט אירע פּאַנטאָפעלאַך פון קאָליברי־פּוך מיט אַ מין באַחנטער פוילקייט.

שטייענדיג אין דער הייך, האָט זי אַראָפּגענומען איר

שלייער. דאָס איז געווען די העראָדיאַדע אין אירע מיידלשע יאָרן. דערנאָך האָט זי אָנגעהויבן צו טאַנצן. באַ דעם ריטמישן קלאַנג פון אַ פלייט און צוויי ציי־נערנע טעלער האָבן זיך אירע פיס געהויבן אין דעם שטענדיגן סדר: איין פוס פאָראויס און דער אַנדערער — פון הינטן. אירע קיילעכדיגע אָרעמס האָבן עמיצן געדופן, וועלכער האָט תמיד געהאַלטן אין איין אַנטלויפן. זי האָט זיך נאָכגעיאָגט נאָך אים גרינגער, ווי אַ באַבאַטשקע, ווי אַ בלאָנקענדיגע נשמה, ווי אַ טשיקאַווע געליבטע פון דעם ליבע־גאָט עראָס. בשעת מעשה האָט מען געקאָנט מיינען, אַז אָט אָט פליהט זי אַוועק.
די צינערנע טעלער זיינען אַנטשוויגן געוואָרן און עס האָבן זיך געלאָזט הערן שווערע, מרה שחורהדיגע קלאַנגען. נאָך דער האָפענונג איז געקומען דער יאוש. דער גאַנצער אופן פון איר אַוועקשטעלן זיך האָט אויס־געדריקט אַ טיפן צער, און איר גאַנצע פיגור האָט אויסגעדריקט אַזוי פיל בייגקשאַפט, אַז מען האָט ניט געוואוסט, צי זי באַקלאָגט אַ גאָט, אָדער צי זי גייט אויס מחמת צו גרויס ליבשאַפט. האַלב צומאַכנדיג די וויעס, האָט זי געדרייט מיט דער טאַליע אַהין און אַהער, האָט געשאָקלט מיטן בויך הין און צוריק, ווי אַ כוואַליע, האָט געטרייסלט מיט אירע ברייטע ברוסטן, און איר געזיכט איז בשעת מעשה געבליבן קאַלטבלוטיג, און אירע פיס האָבן זיך נישט אויפגעהערט צו באַוועגן.
וויטעליוס האָט זי פאַרגליכן מיט מנעסטערן, דעם באַוואוסטן פאַנטאָמימע־טענצער פון זיין צייט. דער שר איז פאַרזונקען געוואָרן אין אַ חלום און האָט שוין וועגן העראָדיאַדען גאָר נישט געטראַכט. ער האָט געמיינט, אַז זי געפינט זיך איצט באַ די פרושים. דער

חלום האָט זיך דערוויטערט. אָבער עס איז נישט געווען קיין חלום. זי האָט איר טאָכטער שולמית געלאָזט לערנען ווייט פון דעם שלאָס־פּאַלאַץ מאַקערוס — אפשר וועט זיך דער שר אין איר פאַרליבן; דאָס איז געווען אַ גוטער געדאַנק. איצט איז זי אין דעם געווען בטוח!

און דערנאָך — דערנאָך איז דאָס געווען דער אימ־פּעט פון אַ תאווה, וואָס וויל נישט אַנדערש באַפריי־דיגט ווערן. זי האָט געטאַנצט, ווי די הייליגע טענצערנס פון אינדיע, ווי די ווייבער פון נוביע בײַ די וואַסערפאַלן, ווי די וואַקכאַנקעס פון לידיע. זי האָט זיך געוואָרפן פון אַלע זייטן ווי אַ בלום, וועלכע ווערט געטרייסלט פון ווינט. די בריליאַנטן פון אירע אוירינגלאַך האָבן מיטגעטאַנצט, דער טוך פון אירע קליידער האָט שי־מערירט אויף איר רוקן אין אַלע קאָלירן; פון אירע אָרעמס, אירע פיס און אירע קליידער זיינען געפלויגן פונקען, פון וועלכע די מאַנסבילען זיינען אָנגעצונדן געוואָרן, הגם קיינער האָט זיי נישט געזעהן; עס האָט זיך געלאָזט הערן דער קלאַנג פון אַ האַרף; דער עולם האָט אונטערגעזונגען מיט התלהבות. פונאַנדערשפּריי־טנדיג די פיס און ניט איינבויגנדיג דערביי די קני, האָט זי אָבער איר גאַנצן קערפּער אַזוי טיף איינגעבויגן, אַז זי האָט מיט איר קין אָנגערירט די פּאָדלאָגע. אַלע האָבן געציטערט פון גרויס תאווה, ברייט פונאַנדער־עפנדיג די נאָזלעכער — הן די פּאַסטוכער, וועלכע זיינען געוויינט צו פּרישות; הן די רוימישע סאָלדאַטן, וועלכע זיינען געניט געווען אין הלכות זנות; הן די קאַרגע מוכסים; הן די כהנים, וועלכע זיינען צערייצט געווען פון די שטענדיגע וכוחים.

דערנאָך האָט זי זיך אָנגעהויבן ווילד אַרומצודרייען אַרום אַנטיפּאַסעס טיש, ווי דער גאָר פון די מכשפות; און מיט אַ שטים, פאַרשטיקט פון תאווה, האָט זי אים געזאָגט:

— קום צו מיר, קום!

זי האָט זיך ניט אויפגעהערט צו דרייען; די צימבלאַך האָבן געדעשט ביז צום צעפּלאַצן, און דער עולם האָט גע־שריען און געליאַרעמט. אָבער העכער פאַר אַלעמען האָט געשריען דער שר:

— קום אַהער, קום! דו וועסט קריגן קאַפאַרנאַאום! טבריה! מיינע פעסטונגען! די העלפט פון מיין קיניגרייך!

זי האָט זיך אַ וואָרף געטאָן אויף אירע הענט, האַלטנדיג די פּיאַטקעס אין דער הייך, און איז אַזוי אַרורכגעפלויגן דעם גאַנצן פּלאַץ אַרום און אַרום, ווי אַ זשוק; ראַפּטאָם איז זי געבליבן שטיין.

די ליניע פון איר געניק האָט זיך געבויגן צו דער ליניע פון איר חוט השדרה אַזוי, אַז פון ביידע איז גע־וואָרן אַ גלייכער ווינקל. די פאַרבינגע פאַסן פון טוך, וועלכע האָבן איינגעוויקלט אירע פיס, זיינען איר אַריבער־געהאַנגען ווי די רעגנבויגנס איבער אירע פּלייצעס ביז אַן ערך אַן אייל פון דער פאָרלאָגע. אירע ליפּן זיינען געווען געפאַרבט, אירע ברעמען זעהר שוואַרץ, אירע אויגן זיינען געווען כמעט שרעקליך און די טראָפּנס שווייס אויף איר שטערן האָבן אויסגעזעהן ווי פאַרע אויף ווייסן מירמלשטיין.

זי האָט געשוויגן. זיי האָבן זיך אָנגעקוקט איינער דעם אַנדערן.

אויף דער בימה האָט זיך דערהערט אַ קנאַק מיט פינגער. זי האָט זיך אַהינצו אַרויפגעהויבן. מיט אַ קינ־

דערשער מינע און אויסרייערנדיג אַ „ש״, ווי אַ „ז״, אויף אַ קינדערשן אופן, האָט זי אַרויסגעזאָגט:

— איך וויל, דו זאָלסט מיר דערלאַנגען אויף אַ טעלער דעם קאָפּ... זי האָט פאַרגעסן דעם נאָמען, אָבער האָט זיך באַלד געכאַפּט מיט אַ שמייכל: — דעם קאָפּ פון יוחנן!

דער שר איז אַ דערשלאָגענער אַנידערגעפאַלן. ער האָט געגעבן זיין וואָרט און האָט עס געמוזט האַלטן; אָבער אפשר וועט דער טויט, אויף וועלכן מען האָט אים נביאות געזאָגט, צו אים גאָר ניט דערגיין, אויב מען וועט הרגענען אַן אַנדערן אויף זיין אָרט? ממה נפשך: איז יוחנן טאַקע אין דער אמתן אליהו הנביא, וועט ער זיך שוין אַן עצה געבן, און אויב ניט, איז דערהויפּט נישטאָ פון וואָס צו ריידן.

נעבן אים איז געשטאַנען מנחם; ער האָט פאַר־שטאַנען, וואָס ער מיינט.

וויטעליוס האָט אים צוגערופן צו זיך, כּדי אים איבער־צוגעבן יענע ווערטער, וועלכע ער וועט באַדאַרפן זאָגן די סאָלדאַטן פון דער שמירה, זיי זאָלן אים אַריינלאָזן.

באַ אַנטיפאַסן איז אַראָפּגעפאַלן אַ שטיין פון האַרצן. אין אַ מינוט אַרום וועט שוין אַלץ זיין פאַרטיג! אָבער מנחם האָט זיך עפּעס גאָר נישט געאיילט. ער איז געוועזן זעהר צעטראָגן. זייט פערציג יאָר טוט ער די מלאָכה פון אַ תּליון. ער איז דאָס געווען, וועלכער האָט דערטרונקען אַריסטבולון, דערוואָרגן אַלעקסאַנדערן, פאַר־ברענט אַ לעבעדיגן מתּתיהון, אַראָפּגענומען דעם קאָפּ באַ זאָסימען, פּאַפּוסן, יוספן און אַנטיפּאַטערן — און ער האָט זיך ניט דערוועגט צו טויטן יוחנן! עס האָט אים געקלאַפּט אַ צאָן אָן אַ צאָן, און זיין גאַנצער גוף האָט

געציטערט. פאַר דער גרוב פון דער תּפיסה האָט ער דערזעהן דעם גרויסן מלאך פון די שומרונים, אינגאַנצן באַדעקט מיט אויגן און פאָכנדיג מיט אַ גרויסן שווערד, אַ רויטן און אַ זעגינן ווי אַ פלאַם. ער האָט געבראַכט מיט זיך צוויי סאָלדאַטן, וועלכע האָבן געקאָנט זאָגן ערות, אַז דאָס, וואָס ער האָט געזעהן, איז געווען אויפן וואָר. אין דער אמתן, האָבן זיי קיין אַנדער זאַך נישט געזעהן ווי אַ אידישן אָפיצער, וועלכער האָט זיך אַ וואָרף געטאָן אויף זיי און וועלכער איז שוין מער נישט געווען אויף דער וועלט.

הערָאָדיאַדע איז אַריינגעקומען אין רציחה. איר ווילדער כעס האָט זיך אויסגעגאָסן אין אַ מבול פון גראָבע און בלוט־דאָרשטיגע זידלערייען. זי האָט זיך צעריסן די נעגל פון אירע פינגער אָן די גראַטעס פון דער בימה, און עס האָט זיך אויסגערוכט, אַז די צוויי שטיינערנע לייבן בייסן אירע פלייצעס און ברומען ווי זי.

אַלע האָבן איר נאָכגעטאָן — אַנטיפּאַס, די כהנים, די סאָלדאַטן און די פּרושים; זיי אַלע האָבן געפאָדערט נקמה. די איבעריגע געסט ווידער האָבן געשריען, ווייל זיי זיינען געווען אין כעס, וואָס מען ציהט אָפּ זייער פאַרגעניגן.

מנחם איז אַרויסגעגאַנגען, באַדעקנדיג דעם קאָפּ.

פאַר די געסט האָט זיך דאָס מאָל די צייט געצויגן לענגער ווי פריהער. מען האָט זיך געגורזשעט.

פּלוצים האָט אָפּגעהילכט אַ טופּן פון טריט אין די קאָרידאָרן.

עס איז געקומען דער קאָפּ, אויף וועלכן מען האָט אַזוי געוואַרט. מנחם האָט אים געהאַלטן פאַר די האָר, אויסשטרעקנדיג דעם אָרעם. ער איז געווען גרויס בּאַ זיך,

וואָס מען האָט אים געפּאַטשט בראַוואָ. ער האָט אים אַרויפגעלעגט אויף אַ טעלער און האָט עס דערלאַנגט שולמיתן. זי איז געשווינד אַרויפגעגאַנגען אויף דער בימה. אין עטליכע מינוט אַרום איז דער קאָפּ אַרויפגעטראָגן געוואָרן פון דערזעלביגער אַלטער פרוי, וועלכע דער שר האָט אין דערפריה דערזעהן דאָ אויפן דאַך פון אַ הויז און דאָ באַ העראָדיאַדען אין צימער.

ער איז אָפּגעטראָטן צוריק, כדי אים ניט צו זעהן. וויטעליוס האָט אויפן קאָפּ אַ וואָרף געטאָן אַ קאַלטבלוטיגן קוק.

מנחם איז דערמיט אַראָפּגעגאַנגען פון דער הייך און האָט עס געוויזן די רוימישע אָפיצערן און דערנאָך אויך אַלעמען, וועלכע האָבן געגעסן אויף דער דאָזיגער זייט פון טיש.

זיי האָבן עס אַלע באַטראַכט.

דער שאַרפער שטאָל פון דעם שווערד, אַראָפּלאָזנדיג זיך פון אויבן ביז אונטן, האָט זיך איינגעשניטן אין יענעם טייל, אין וועלכן עס זיינען געזעסן די ציין. די ווינקלאַך פונם מויל האָבן זיך צונויפגעצויגן אין אַ קראַמף. די באָרד איז ערטערווייז באַזייט געווען מיט שטיקלאַך פון פאַרטרוקנט בלוט; די האַלב צוגעמאַכטע וויעס זיינען געווען בלאַס, ווי די שאָלעכץ פון אַן איי. און די לייכטער פון אַרום און אַרום האָבן געשטראַלט.

דער קאָפּ איז אָנגעקומען ביז צום טיש פון די כהנים. אַ פּרוש האָט אים אַרומגעדרייט פון אַלע זייטן. מנחם האָט אים ווידער געגעבן אַ שטעל אַוועק און גלייך פאַר אולוסן, וועלכער האָט זיך דעריבער אויפגעכאַפּט פונם שלאָף. עס האָט זיך אויסגעדרוכט, אַז די טויטע און די אויסגעלאָשענע אויגן האָבן זיך עפּעס געזאָגט איינער דעם אַנדערן.

דערנאָך האָט מנחם אים אַוועקגעשטעלט פאַר אַנטי־פאַסן. איבער זיינע באַקן האָבן גערונען טרערן.

די פייערן זיינען פאַרלאָשן געוואָרן; די געסט זיינען זיך צעגאַנגען; אינם זאַל איז מער נישט געבליבן, ווי אַנטיפּאַס; ער איז געזעסן איינער אַליין, דעם שטערן צווישן די הענט, נישט אַראָפּלאָזנדיג קיין אויג פונם אָפּגעהאַקטן קאָפּ; אין דער טיפעניש פונם זאַל איז געשטאַנען פנואל מיט אויסגעשטרעקטע הענט און האָט מתפלל געווען.

בשעת די זון האָט זיך אויפגעהויבן אין דער הייך, זיינען אָנגעקומען יענע צוויי מענשן, וועלכע יוחנן האָט אַמאָל געהאַט געשיקט אין אַ שליחות, און געבראַכט האָבן זיי יענע תּשובה, אויף וועלכע מען האָט אַזוי לאַנג געוואַרט.

די ראָזיגע תּשובה האָבן זיי איבערגעגעבן פנואלן, וועלכער איז אַריינגעפאַלן אין גרויס התפּעלות.

ער האָט זיי געוויזן דעם שרעקליכן חפץ, וועלכער איז געלעגן אויף אַ טעלער, צווישן די רעשטלאַך פון דער סעודה. איינער פון זיי האָט אים געזאָגט:

— דאגה ניט! ער איז אַראָפּגעגאַנגען צו די מתים, כּדי זיי אָנצוזאָגן די בשורה, אַז ישוע הנוצרי איז געקומען!

דעם אסיי זיינען איצט קלאָר געוואָרן יענע ווערטער, וועלכע ער האָט אַמאָל געהערט: „כּדי ער זאָל וואַקסן, מוז איך פאַרמינערט ווערן“.

זיי אַלע האָבן גענומען זאַלבאַדריט יוחננס קאָפּ און זיינען דערמיט אַוועקגעגאַנגען צו דער זייט פונם גליל.

אַזוי ווי דער קאָפּ איז געווען זעהר שווער, האָבן זיי זיך געביטן מיט דער משא; איטליכער פון זיי דרייען האָט געטראָגן דעם קאָפּ אין אַ משך פון אַ באַשטימטער צייט.